

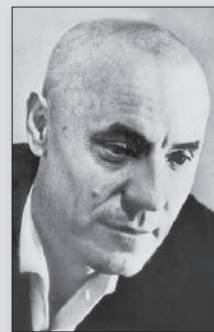
**Французькомовна
критика
на зламі тисячоліть:
Маркіян Шашкевич
і “Руська Трійця”**

Стор. 3



**Франкова
весна**

Стор. 4-5



**Святкова
академія,
приурочена
Василеві Мисику**

Стор. 6

каменяр

Інформаційно-аналітичний часопис Львівського національного університету імені Івана Франка

№ 5-6, травень-червень 2013 р.



Цитата номера:

На шляху поступу ми лиш каменярі

Іван Франко

Бібліотека та суспільство знань

21 травня 2013 року в Науковій бібліотеці ЛНУ ім. Івана Франка розпочала роботу XII Міжнародна науково-практична конференція бібліотек ВНЗ на тему: “Перспективи розвитку університетських бібліотек на шляху розбудови суспільства знань”. Співорганізаторами заходу є Львівський університет, Науково-методична бібліотечна комісія МОН України, Наукова бібліотека імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

У конференції взяли участь понад 200 представників бібліотечних осередків України та зарубіжжя (Польщі, Литви, Білорусі, Росії), музеїв, архівів, книговидавців та книгорозповсюджувачів, представники науково-дослідних установ і комерційних організацій, розробники та виробники обчислювальної техніки, телекомунікацій.

Відкриваючи пленарне засідання, директор Наукової бібліотеки Василь Кметь відзначив особливу роль бібліотеки в сучасному світі, яка є “не лише книгозбірнею, книгозберником” зі своїми функціями, а насамперед “інститутом пам’яті, засобом формування історичної та суспільної свідомості”. Окреслюючи мету та завдання заходу, Василь Федорович наголосив, що “зусилля повинні бути спрямовані не на нарікання щодо труднощів, а на визначення тих пріоритетів, які забезпечуватимуть розвиток бібліотечної справи, науки та культури”. Василь Кметь також відзначив новаторство конференції, яка вперше збирала фахівців у сфері інформаційних технологій, що є відображенням світових тенденцій розвитку сучасного інформаційного простору, поза яким бібліотека сьогодення вже не може функціонувати.

Від імені університетської спільноти проректор з наукової роботи Богдан Котур привітав присутніх, зазначивши, що “бібліотека – це серце Університету. Коли зароджується нове життя, найперше формується серце, а потім – цілий організм. Так формувалася й бібліотека Університету”. Богдан Ярославович визнав, що “новий час ставить нові виклики й перед бібліотеками”, які ми “повинні приймати, аби виконати основну місію бібліотек – місію, де зберігається інтелектуально-культурне надбання минулого для майбутнього – заради розбудови сучасного суспільства”. З огляду на це проректор відзначив актуальність сьогоденішньої події та висловив особливу прикрийсть щодо пасивної позиції Міністерства освіти і науки у проведенні заходу. Богдан

Ярославович побажав учасникам плідної роботи та приємного перебування у стародавньому Львові, зазначивши: “Тут зібралися люди, які здатні розробити стратегію поступу. Вірю, ваш голос буде почутий і ви зможете відстояти свою позицію”.

Із вітальним словом до присутніх звернулася Наталія Якуніна, завідувач науково-методичного відділу Наукової бібліотеки імені

М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка, координатор з науково-методичної роботи бібліотек вищих навчальних закладів України, яка також наголосила на важливості конференції з огляду рішень, які будуть прийняті як наслідок її роботи, адже “важливим чинником формування суспільних знань є належне функціонування бібліотек”. Навівши статистичні дані,

Наталія Якуніна проаналізувала роботу бібліотек України, звернула увагу на потреби їх модернізації в ракурсі згаданих проблем.

У ході пленарного засідання була заслухана доповідь Василя Кметя “Bibliotheca Universitatis”: читання ідентичностей у просторі діалогу”, де було представлено цікавий погляд на бібліотеку як певну культурно-історичну цінність і місце самоідентифікації, своєрідний

метатекст, який доповідач подав в історичному розрізі формування університетської бібліотеки, визначивши образи-метафори в певних історичних відрізках, як-от: бібліотека-храм, бібліотека-школа, університет, фортеця, фабрика тощо.

Окреслюючи завдання бібліотеки ВНЗ у сьогоденні, Василь Федорович відзначив: “Питання пошуку ідентичності та середовища, у якому вона мала б забезпечити своє функціонування”. Василь Кметь переконаний: бібліотека у сьогоденні повинна бути “місцем широкомасштабного та глобального діалогу”, що функціонуватиме “заради тих, кому вона потрібна (чи то місто, держава, Європа, світ). Тоді бібліотека не залишиться “архаїзмом, а невід’ємним елементом сучасного інтелектуального буття”.

Також із доповідями виступили Тетяна Колесникова, директор Науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені акад. В.Лазаряна з доповіддю “Стратегія розвитку бібліотек вищої школи України на 2013-2015 рр.: бачення професіонала”; Тетяна Ярошенко, директор Наукової бібліотеки Національного університету “Києво-Могилянська академія” із доповіддю “Наукова комунікація в цифрову епоху” та Юлія Шустова, доцент Російського державного гуманітарного університету із розвідкою “Мемуари Є. Л. Немировського про Ф. П. Максименка: спроба джерелознавчого аналізу”.

Упродовж трьох днів секційні засідання конференції працювали за такими тематичними напрямками: “Інформаційні ресурси та технології у бібліотеках вищих навчальних закладів України: сучасний стан, застосування, перспективи розвитку”, “Формування, збереження та реставрація фондів бібліотек вищих навчальних закладів України”, “Історія і тенденції розвитку бібліотеки як інформаційно-освітньої структури”, “Книгознавство та бібліографознавство в сучасних інформаційних процесах”, “Науково-методична діяльність бібліотек вищих навчальних закладів України”. Також у ході конференції відбудуться засідання науково-методичної бібліотечної комісії при Міністерстві освіти і науки України.

Учасники конференції під час екскурсій оглянули корпуси Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка й історичні місця Львова, а також Олеський, Свірзький і Золочівський замки, Унівський монастир.

Олена КАРАБЧУК
Фото Олега ВІВЧАРИКА



Alma mater

Університет у віртуальному просторі

Сучасні дослідження ролі мережі Інтернет у житті студента засвідчують те, що близько 70% молоді користується ним щодня. Він давно став не лише джерелом інформації, а й інструментом самовияву та самореалізації. Першого вересня 2012 року стартував новий проект Інтернет-порталу Львівського національного університету імені Івана Франка. Про мету, завдання й перспективи розвитку порталу сьогодні говоримо із проректором з науково-педагогічної роботи Романом Крохмальним.

— **Романе Олексійовичу, як Ви оцінюєте роботу нашого Інтернет-порталу?**

— Він працює відповідно до рішення ректорату, затвердженого Положення про Інтернет-портал, яке є нормативним документом із вимогами оформлення, наповнення, технічної підтримки та відповідальними. Цей рік був непростий, оскільки ми займалися проблемами активізації кафедральних і факультетських сторінок. З технічного боку портал у вересні і портал в травні – різні речі. Процес переходу на оновлений варіант, який відбувався в “живому” режимі, мав свої технічні труднощі. Зокрема розробники, орієнтуючись на сучасні технології, розраховували на один результат, адже проект передбачав високі параметри Інтернет-з’єднання, швидкісний трафік та адекватне програмне забезпечення для перегляду. Однак у деяких комп’ютерів старшого покоління виникли труднощі: не всі елементи порталу якісно і швидко завантажувалися. Як і все нове, спершу до роботи порталу виникало багато запитань у користувачів – працівників, викладачів, студентів. Вони висловлювали різні зауваження й пропозиції щодо того, як покращити роботу і розвивати портал. Група розробників Інтернет-порталу була і є вдячною за всі пропозиції та зауваги. Назагал, ми зробили лише перший крок до інтерактивності.

— **Ви дослуховуєтесь до зауважень, втілюєте в життя пропозиції?**

— Значну частину – так. Інтернет-портал може й повинен змінюватися відповідно до вимог користувачів. Розробники Інтернет-порталу з цікавістю дослуховуються до думки людей, які щодня працюють з ним. Хотілося б, щоби портал не лише був джерелом інформації, але й став засобом їхньої Інтернет-активності. Йдеться про створення умов, за яких викладачі та студенти могли б використовувати Інтернет-портал для своїх наукових, навчальних потреб, для різномірної комунікації. У цьому вбачаємо його головне стратегічне завдання.

— **Добігає кінця навчальний рік, упродовж якого працював новий Інтернет-портал Університету. Чи можемо вже підвести певні підсумки щодо того, як вдалося реалізувати заплановане?**

— Створення Інтернет-порталу Університету – це процес, у якому має бути певна гармонія між його авторами – технічними працівниками, але не менш важливою є безпосередня участь кожного користувача у співтворенні університетської Інтернет-спільноти. За цей навчальний рік ми зосередили зусилля на тому, аби впровадити й апробувати відповідну структуру, представити увесь Університет, його підрозділи, види роботи на Інтернет-ресурсі. Цей процес невпинний і триватиме надалі, але паралельно ми намагаємося створити ситуативні умови для актуалізації працівників, викладачів, студентів, аспірантів у межах Інтернет-порталу.

— **Що необхідно ще зробити, аби порталом активно користувались**

викладачі і студенти, щоб новація стала традицією?

— Якщо викладачі та студенти усвідомлять мету й знайдуть порозуміння між собою в потребі використання такого способу комунікації, тоді це запрацює й стане традицією. З позицій нашого часу можна стверджувати: процес іде саме в цьому напрямі. Сучасні дослідження доводять, що для нинішніх школярів-випускників і студентів-першокурсників віртуальний світ, Інтернет-простір, відіграє дуже вагомий роль. Їм уже звичніше читати й сприймати інформацію з екранів моніторів, ніж із іншого носія. Важливо, щоби сторінки всіх університетських підрозділів стали активним дзеркалом нашого життя, а не перетворювалися часом на статичні дошки оголошень. Проблема

інформаційно-аналітичної підтримки усіх підрозділів нашого Університету.

— **Чи ресурси порталу задовольняють потреби та запити користувачів?**

— Технічних обмежень – нема. Портал має хороші технічні характеристики – й цього є достатньо, щоб забезпечити, принаймні на цьому етапі, усі можливі запити викладачів і студентів. Важливою є активна участь університетської спільноти в наповненні факультетських сторінок, своєчасний та оперативний обмін інформацією, що відображає життя кожної кафедри факультету. Ми регулярно проводимо зустрічі, семінари з відповідальними за Інтернет-сторінки факультетів і коледжів та інших підрозділів Університету. Відтак спостерігаємо поступове

організації дозволів викладачів, співробітників, аспірантів, студентів і слухачів; розширювати взаємодію Університету з іншими навчальними закладами, науково-дослідними й іншими установами України та закордону. Сучасне наукове й освітнє життя передбачає перехід на нові інтерактивні, мультимедійні схеми співпраці “студент-викладач”. Портал функціонально забезпечує таку роботу, а ми заохочуємо наших викладачів активно спілкуватися на своїх сторінках зі студентами.

— **Які переваги для викладачів і студентів забезпечує сучасний Інтернет-портал?**

— Портал дає можливість продовжити дидактичне спілкування викладача як з окремими студентами, так і з цілою академічною групою водночас

часу до навіть можливих певних психологічних бар’єрів. Дистанція фізична й опосередкованість спілкування технічними засобами часом зменшують емоційну та психологічну дистанцію між студентом і викладачем. Зрештою, це – просто, мобільно і зручно. Хоча, безумовно, не можна замінити традиційну консультацію віртуальним діалогом. Віртуальне – швидше додатковий інструмент, аніж заміна традиції.

— **Окрім спілкування викладача зі студентами, які ще моделі взаємодії передбачені технічними можливостями порталу?**

— У близькому майбутньому ми плануємо проводити Інтернет-конференції. Певний досвід у нас уже є, бо ми цього року проводили такі конференції зі школярами. Якщо дозволитимуть технічні умови, проводитимемо й відео-конференції. Це ефективно та зручно, оскільки, з одного боку, можна зекономити кошти та час на організацію заходу (дорога, проживання, харчування учасників тощо), з іншого – динамізувати науковий, освітній чи інший процес.

— **Наскільки форма віртуального спілкування з викладачем є популярною серед студентів?**

— Студенти давно користуються можливостями Інтернету. Вони активно спілкуються між собою і з викладачами за допомогою своїх поштових скриньок, у чатах різних соціальних мереж тощо. Ми хочемо донести інформацію до студентів і викладачів про те, що відтепер портал забезпечує можливість розмістити увесь навчально-методичний комплекс на свою віртуальну сторінку. Це полегшить роботу, оскільки буде можливість динамічніше організувати навчальний процес і, зокрема, самостійну роботу студентів. А сучасному студенту легше завантажити інформацію, скажімо, на свій смартфон чи планшет, аніж носити портфель ксерокопій книжок.

— **Переваги роботи з порталом для викладачів і студентів Ви чітко окреслили, а як щодо окремих кафедр чи факультетів?**

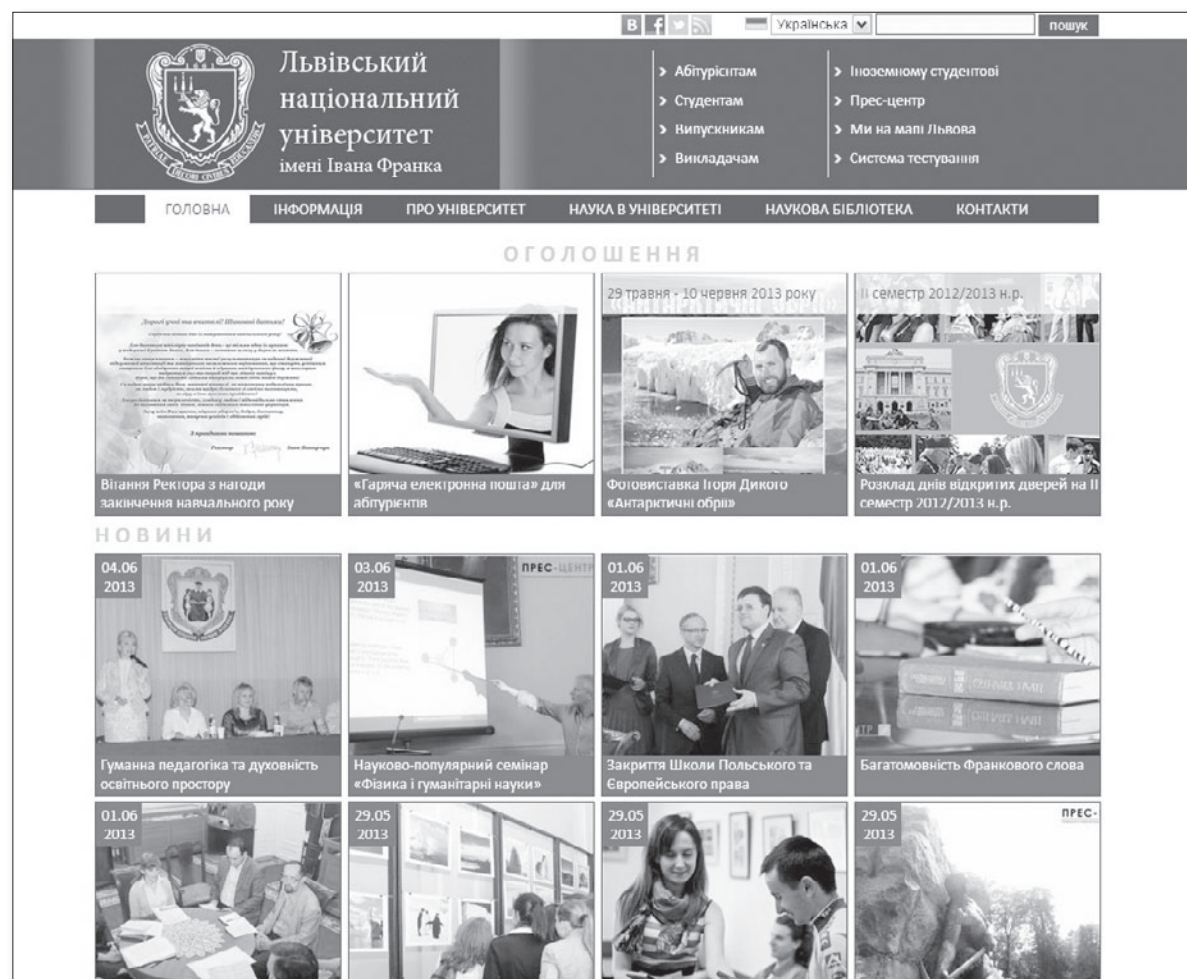
— Кожен підрозділ має можливість, наприклад, писати свою електронну “живу” історію. Інтенсивне наповнення сторінок підрозділів у перспективі полегшить роботу, скажімо, над звітним або історичним матеріалом про роботу кафедри чи факультету. Переглянути інформацію про діяльність підрозділу за тиждень, місяць чи рік ви зможете, не витрачаючи особливих зусиль, тобто наповнюючи сторінку сьогодні, кожен підрозділ уже укладає свою історію. Адже це реальна історія, яка фіксуватиметься у віртуальному просторі. Проте можливості й переваги для кафедри цим не вичерпуються, а лише розпочинаються. Мала би йти мова й про наукове, навчальне, побутове й інше в житті кафедри, факультету чи коледжу.

— **Яким би Ви хотіли бачити наш Інтернет-портал?**

— Хотілось би, щоб кожен з відвідувачів порталу, кожен користувач: абітурієнт, студент, випускник, викладач чи працівник, або й випадковий мандрівник Інтернет-полем, – зайшовши на Інтернет-портал, відчув мить життя Університету, його історію та сучасне, упізнав добре знайомі та зацікавився незнайомими обличчями, знайшов для себе щось таке, що змусить із доброю волею сюди повернутися ще раз.

— **Дякую за розмову.**

Розмовляла Анастасія КОНИК



інертності, з якою ми іноді зіштовхувалися упродовж року, полягала в силі звички до традиційного подання інформації та, відповідно, роботи зі студентами. Частково нам вдалося її подолати. Новації завжди сприймаються з певним острахом та упередженістю. Це – нормально. Сила Університету – у гідному збереженні традиції і водночас у ненасильному впровадженні нового.

— **Рік, очевидно, не є достатньою часовою дистанцією, яка б дала змогу оцінити, чи портал став невід’ємною частиною університетського життя?**

— Новація добра, але питання в тому, як її використати з користю для всіх. Позитивне – в тому, що Інтернет-портал може дати достатню можливостей для високої ефективності та динаміки в різних наукових та освітніх сферах, але наразі тією можливістю не користуються в повному обсязі. Тому ми працюємо над тим, щоб заохотити спільноту Університету до активнішої взаємодії у віртуальному просторі. Коли і як скористаються цими можливостями, ми побачимо з плином часу. Багато залежить від окремих працівників, які відповідають за сторінки на факультетах і коледжах, від того, наскільки інтенсивно вони використовуватимуть запропоновані ресурси. Зараз ми працюємо над можливістю впровадження й удосконалення автоматизації документообігу навчального процесу та

наповнення відповідних сторінок інформаційними та навчально-методичними матеріалами.

— **Чи виникають питання щодо захисту інтелектуального продукту та права на інтелектуальну власність?**

— Наголошу, що портал дає можливість розмішувати текстові документи, аудіо- й відеоматеріали для забезпечення навчального та наукового процесу, які, звісно, не повинні порушувати прав інтелектуальної власності. Інформація, яку розміщує на своїй сторінці викладач, захищена паролем. Інформація надійно захищена. А замовити послуги певного “фахівця” (сміється...) – не логічно, бо тоді вигідніше самостійно підготувати методичні матеріали, ніж спробувати поціпити їх із порталу. Також переконаємося в тому, що в сучасному світі найбільш захищеною інформацією є та, яка опублікована й широко доступна.

— **Як би Ви сформулювали мету роботи Інтернет-порталу нашого Університету?**

— Мета порталу полягає в тому, щоб представити та популяризувати діяльність Університету у світовій мережі Інтернет; надавати інформаційний та інтерактивний супровід навчального процесу, наукової, соціальної, виховної, культурно-мистецької, професійної, видавничої діяльності, міжнародного співробітництва, спортивних досягнень,

дистанційно, у віртуальний спосіб. Викладач має змогу організувати й самостійну роботу студентів, відповідно до потреби додатково віртуально проконсультувати студента, дати пораду чи настанову. Також навчальні матеріали, поширені в електронному варіанті, зекономлять час, витрати на папір, копіювання тощо.

— **Поділіться власним досвідом віртуального спілкування зі студентами.**

— У мене є такий досвід спілкування зі студентами історичного факультету. Маю можливість розмішувати навчальні завдання в мережі для всього потоку, чотирьох академічних груп. Це зручно, динамічно, цікаво і, як бачу сам, корисно. У майбутньому також плануємо передбачити Інтернет-чат з викладачами, в якому вони в режимі реального часу відповідатимуть на запитання студентів, даватимуть рекомендації, консультації та поради.

— **Чому, на вашу думку, віртуальний формат спілкування буде зручним для студентів і викладачів?**

— Очевидна перевага в тому, що така форма комунікації – звична й зручна для сучасного “цифрового покоління”. Тут вирішальним є психологічний момент, коли студент може запитати у викладача те, чого не запитає віч-на-віч. Причини, що часом утруднюють особисту комунікацію між викладачем і студентами можуть бути різними: від фізичного браку

До 170-річчя від дня смерті отця Маркіяна Шашкевича

Французькомовна критика на зламі тисячоліть: Маркіян Шашкевич і “Руська Трійця”

Життя й літературна діяльність о. Маркіяна Шашкевича та його побратимів із “Руської Трійці” не дуже знана в західних французькомовних літературних колах. Та й серед української діаспори, зокрема у Франції та Бельгії, яка спільно організовувала в 70-80 рр. величні наукові симпозиуми, перевага, звичайно, віддавалася Т. Шевченкові, І. Франкові, Лесі Українці, а також Г. Сковороді. Та все ж ім'я Маркіяна Шашкевича присутнє всюди, коли йдеться про український літературний процес взагалі, про Т. Шевченка, а особливо про західноукраїнську літературу.

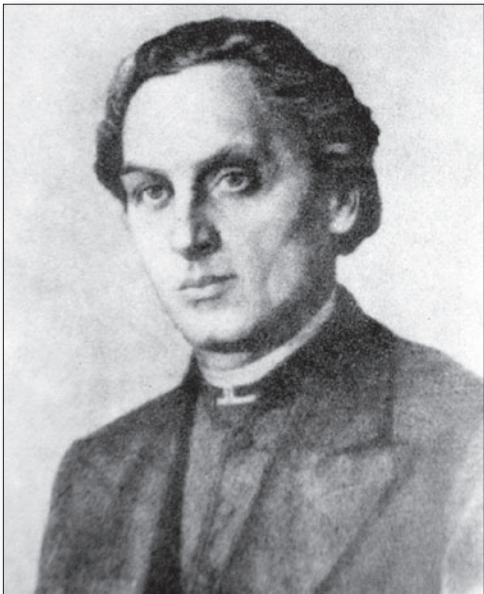
Автор цього матеріалу неодноразово висвітлював наукову проблему французькомовного сприйняття творчості Маркіяна Шашкевича та діячів “Руської Трійці”, зокрема в таких публікаціях, як “Маркіян Шашкевич та діячі “Руської Трійці” у франкомовній критиці й перекладах”, “Із невідомої франкомовної Шашкевичіани”, “Вірші Маркіяна Шашкевича французькою мовою”, “Французький славіст Селестьєн Кур'єр про “Руську Трійцю” і західноукраїнську літературу”.

Особливий інтерес становить і французькомовна Шашкевичіана другої половини ХХ ст., коли поживилося зацікавлення творчістю М. Шашкевича та діяльністю “Руської Трійці” завдяки припливу у французький літературний процес нової групи науковців-славістів, які незадовго стали авторами енциклопедичних і словникових статей про розвиток нової української літератури. Насамперед варто згадати три томне видання за редакцією Е. де Тунка “Histoire universelle de la littérature. En 3 vol.”, вид. 1961, у 3 т. якої [підрозділ “Українці”] маємо розлогі абзаци про діячів “Руської Трійці”. Абзацові передувала об'ємна розповідь про Тараса Шевченка, його основні поеми “Катерина”, “Тайдамаки”, “Кавказ”, “Сон”, участь у Кирило-Мефодіївському товаристві, ув'язнення поета, його заслання; також згадувалися історик М. Костомаров і письменник П. Куліш. Розповідаючи про ті мовні дискусії, що точилися “в австрійській Галичині”, автори монографії побіжно торкнулися постаті Івана Могильницького, “який теоретично виклав незалежний характер української мови”, і подали наступну характеристику літературного процесу в Галичині: “Видрук 1837 року Маркіяном Шашкевичем (1811-1843), Яковом Головацьким (1814-1887) та Іваном Вагилевичем (1811-1855) поетичної добірки справжньої українською мовою спричинив значний поворот. У той час, як поети-лірики та видавці журналів Головацький та Микола Устиянович (1811-1855) згодом взяли орієнтацію на Москву, епічний поет Антін Могильницький (1811-1873) залишався вірним своєму народові, ставши його оповісником при Імператорській віденській Раді”.

У двох наступних абзацах мовилося про А. Добрянського та О. Духовича, їхню патріотичну діяльність у Закарпатській Україні, змагання з поборниками московського впливу, які за будь-яку ціну намагалися нав'язати російську мову як писемну своїм співвітчизникам; згадувався “найбільший поет Буковини” Юрій Федькович, “слава про якого розійшлася аж до теренів його батьківщини, що знаходилася під російським пануванням”, заснування 1873 р. НТШ у Львові, що перетворило це місто “на центр українського патріотизму у зв'язку із заборобою друкувати українські книжки на російській території”.

Вартісне судження про М. Шашкевича знаходимо й у словниковій статті “Українська література XVIII-XX ст.” авторства французького літературознавця-славіста Еміля Крюбі, розміщеній у т. 3 видання “Dictionnaire universel des littératures en trois volumes” (Париж, 1994). Змалювавши загальну картину розвитку української літератури від І. Котляревського до фольклористичної діяльності М. Максимовича та І. Срезневського із його “Запорізькою старовиною”, науковець торкнувся й патріотичних рухів на західноукраїнських теренах: “Галицька західна Україна, яка перебувала під австро-угорським правлінням, теж прокинулася від свого застою і, незважаючи на перешкоди польської адміністрації, труднощі із визначенням мови, суперечки серед жмені інтелектуалів, які загубилися серед зубожілої селянської маси, додала свій тихий голос до хору народних пісень своєю “Русалкою Дністровою” (1837), спільним твором “Руської Трійці” (М. Шашкевич, Я. Головацький та І. Вагилевич)”.

Ще один цікавий факт французькомовного прочитання творчості Маркіяна Шашкевича пов'язаний із виданням, присвяченим 150-річчю з нагоди виходу “Русалки Дністрової”, що побачило світ 1987 р. завдяки старанням Інституту заповідника Маркіяна Шашкевича у Вінніпезі. Йдеться про французькомовний варіант статті канадського літературознавця Ярослава Розум-



ного “Маркіян Шашкевич: таємниці міту”, що, як зазначалося у виданні, також пропонувалося в перекладі іншими мовами української діаспори – англійською, німецькою, іспанською та португальською.

Визнаючи важливість “Русалки Дністрової” із 150-річчю перспективою в минуле, Я. Розумний насамперед згадав суспільно-політичні та культурні фактори, які спричинили появу цього видання. Автор статті запропонував розлогу картину політичного життя Західної України, яка “майже п'ять століть була відірвана від культурного і політичного процесу центральних та східних регіонів України”.

Учений-літературознавець розповідав про засили в Галичині німецької та польської мов, повне зубожіння трудящого люду, а також “місцеве духовенство та інтелігенцію, які виступали перед ним як панівний і всевладний клас”.

Найглибше духовні потреби галицького люду відчув, як зазначив автор статті, семінарист і студент філософського факультету Львівського університету Маркіян Шашкевич, а видання “Русалка Дністрова” відобразило концепції та цілі романтизму, який уже потужно виявляв себе у великих європейських країнах. Вартість зібраних і поданих у “Русалці Дністровій” матеріалів набрала більшої ваги через той факт, що простий люд, а також інтелігенція знайшли в ній відображення свого власного світу та ключ до розуміння психології нації як у соціальному, так і національному плані.

Наступні сторінки статті Ярослав Розумний присвятив постаті М. Шашкевича як члена “Руської Трійці”, погляди якого визначалися політичними тенденціями, умінням критичної оцінки історичних подій минулого, оптимізмом, побудованим на позитивних елементах минулого, вірою в “сильний, розвинений” інтелект людини, що “сформувався серед чудес природи”.

На завершення цієї статті Я. Розумний зазначив, що у своїй поезії Шашкевич об'єднав “значення слів і чистий світ музики, надав своїй поетичній мові магичних властивостей, які дозволили йому висловлювати естетичні враження та найглибші почуття людської істоти. Навіть в очах скептиків ця поезія стала очевидним свідченням лексичних та артистичних джерел української мови, спроможної передати багатство і глибини переживань та мислення людської істоти”.

Безперечно, варто тут згадати й невелику характеристику М. Шашкевича, яку дала у розділі “Від століття XI до першої половини XIX століття” своєї французькомовної “Короткої історії української літератури” літературознавець і перекладач, професор Сорбонни Ольга Вітошинська, znana в літературі як Софія Наумович: “Палкий патріот Маркіян Шашкевич (1811-1843) надихнувся своїм запалом коло друзів, які поставили перед собою завдання відродити Галичину. Його творчість складається із ліричних віршів та перекладів різних творів слов'янських літератур”.

У “Коментарях” до тексту видання Ольга Вітошинська писала: “Один із його віршів “Цвітка дрібная”, що став піснюю, яку найчастіше виконують на концертах, це алегорія, в якій мовиться про українську літературу, що надто швидко стала розвиватися раннього весною, “Бо вихор свисне, Мороз потисне, ... Краса змарніє”*. В іншому вірші свій патріотизм висловлює такими словами: “Весела сторононько! До серця сь припала; Душа тебе, як милого Мила забачала”**.

Завершуючи згаданий розділ, авторка помістила коротку характеристику “Руської Трійці”

(“так називалася група із трьох студентів, випускників уніатської семінарії у Львові..., які об'єднали свої зусилля для того, щоб скласти і надрукувати 1837 року добірку під назвою “Русалка Дністрова”).

Ольга Вітошинська не обійшла увагою і Якова Головацького – “Священик, поет, любитель фольклору, перший завідувач кафедри української словесності, створеної у Львівському університеті. У шістдесятих роках був призначений ректором. Через свої русофільські симпатії 1867 р. покинув кафедру” та Івана Вагилевича (“третій учасник “Руської Трійці”, поет, який до 1848 р. був одним із найпалкіших поборників української справи. Згодом відійшов од своїх товаришів, перейшов у православ'я і писав лише польською мовою”)*.

У контексті французькомовної Шашкевичіани згадаймо й спеціальне видання паризької газети “Українське слово. La parole ukrainienne” (№ 2863, осінь 1999), що друкувалося з нагоди “сезону української культури у Франції”. У статті “Українська література: її народження і Відродження” бельгійського поета, перекладача та літературознавця Романа Бабовала, читаємо: “В Галичині народження і розвиток української літератури виглядав трохи інакше (порівняно із Наддніпрянською Україною – прим. наша). Справді, у XIX ст., через те, що в цьому регіоні польська мова була мовою офіційною, значна кількість письменників звертає свої погляди на Росію, наполегливо, а інколи й завзято, русифікуючи літературні твори і мову. Та все ж, у Галичині усвідомлення української ідентичності переважає серед селянства. Духовенство, яке особливо близьке до нього, не перестає вишколювати мову, уже у той час проповідуючи об'єднання двох українських частин. Саме серед освіченого духовенства з'явилися такі значні автори як Маркіян Шашкевич (1811-1843), Яків Головацький (1814-1888), Іван Вагилевич (1811-1866) та багато інших поетів і прозаїків, які наважуються друкувати свої твори українською народною мовою. Літературне життя в Галичині тоді стає особливо активним. Після Емського указу (1876) саме на її території систематично друкуються твори, заборонені на Великій Україні”.

Найновіше французькомовне прочитання М. Шашкевича пов'язане з появою 2004 року видання антології української літератури XI-XX ст., яку підготувало НТШ в Європі (“Anthologie de la littérature ukrainienne du XIe au XXe siècle”, Paris-Kyiv). Розділ, присвячений М. Шашкевичу, складений за прийнятою в антології схемою – портрет письменника, стаття про його життя і творчий шлях, список використаної літератури, переклад вірша або фрагмента прозового чи драматичного твору.

Автор статті про М. Шашкевича літературознавець Віктор Коптілов зосередив свою увагу на наступних віховах моментах життя та діяльності поета: створення “Руської Трійці” та опублікування “Русалки Дністрової”, ознайомлення М. Шашкевича з творами предтечі сербського відродження В. Караджича, вплив на нього натхненників чеського відродження Я. Добровського, П. Шафарика та Я. Коллара, а також творів В. Ганки. І, звичайно, зацікавлення “Руської Трійці” літературою Східної України, де тоді вже на повний голос заявили про себе І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко, П. Гулак-Артемовський та Є. Гребінка.

У другій частині статті В. Коптілов коротко проаналізував поетичну творчість М. Шашкевича, нагадуючи французькомовному читачеві, що “літературна творчість Шашкевича невелика – біля тридцяти віршів, казка “Олена”, переклади й переспіви слов'янських та грецьких творів, а також декілька статей”.

Літературознавець зробив акцент на настроєвій послідовності поезій М. Шашкевича, які завжди висловлювали “тугу за втраченою свободою і надію на її повернення. Він закликає народ до єдності та шанування національної культури. Це було своєрідною програмою Шашкевича і “Руської Трійці”, а також усіх тих, хто працював для вільного розвитку української мови”.

У завершальних абзацах статті В. Коптілова подано важливі проблеми поетики М. Шашкевича, серед яких літературознавець виокремлював наступні: “поезія Шашкевича має чітко виражений романтичний характер, у ній знаходимо характерне для романтизму наслідування певних рис народних пісень, ритміки народної епічної поезії та властивих для них гіпербол; оптимістичні образи Шашкевича поезії надихали її читачів, зміцнювали їхню любов до рідної землі і материнської мови”.

В. Коптілов інформував читача і про першу українську читанку для учнів початкових класів, складену М. Шашкевичем, яка через переслідування діячів “Руської Трійці” побачила світ вже по смерті поета, лише 1850 р.

Для ілюстрації поетичної майстерності М. Шашкевича укладачі згаданої антології подали французький переклад вірша “Підлисе” в інтерпретації Рене Мартеля, надрукований в “Антології української літератури (до середини XIX ст.)” видання 1921 р. із великою передмовою М. Грушевського.

Як бачимо, творчість Маркіяна Шашкевича та двох інших діячів “Руської Трійці” завжди присутня у французькомовній літературознавчій критиці там, де ведеться глибша розмова про розвій української літератури XIX ст., національні змагання у двох частинах поділеної на той час України. Не оминали цього питання і французькі літературознавці, які виступали на сторінках французького культурологічного журналу “Revue des Deux Mondes”, а також історики, трактуючи питання про культури та національності Галичини.

Для прикладу можна згадати хоча б статтю славіста А. Леруа-Больє, який у статті “Свобода в Росії”, що друкувалася у т. 19 журналу “Revue des Deux Mondes” за 1877 р., інформував про становище українців та української мови, визнаючи за нею право на існування як мови, а не наріччя. Французький учений писав: “Мова російської України і австрійської Галичини має свою усну й писемну літературу, вона має свою давню усну народну позицію і своїх сучасних поетів, твори яких, як і мова, є такими народними, як і безпосереднє творіння народу”.

Можна сподіватися, що у французькомовному світі зацікавлення літературною і громадською діяльністю Маркіяна Шашкевича та його поетичною творчістю ще більше зростатиме з огляду на відзначення 200 роковин народження “будителя галицького люду” та 175-річчя альманаху “Русалка Дністрова”. Окрім того, багато цікавих фактів про М. Шашкевича та його побратимів можна знайти й за умови додаткового опрацювання французькомовних літературознавчих журналів, особливо другої половини XIX ст., коли у французьких наукових колах зріс інтерес до слов'янських літератур і культур.

Діяльність М. Шашкевича та його товаришів із “Руської Трійці” виступає рельєфніше, якщо помістити їх у загальний світовий літературний процес, зокрема в культурологічні змагання, пов'язані з національним відродженням і великою просвітницькою роботою загалом.

Варто згадати про тих великих сподвижників національних літератур, які в різні часи кликали до пошанування й звеличення рідної мови – божественного Данте з його латинським трактатом “Мистецтво поезії народною мовою”, знаним більше як “Про народне красномовство” (1305 р.), а також філософський твір “Бенкет” (1307-1308), у супереч науково-філософській традиції написаний італійською мовою. В обох творах Данте розробив принципи загальнонаціональної літературної мови, доводив необхідність її створення, висуваючи аргументи на право її існування, пророкував італійській мові велике майбутнє: “Це ячний хліб, яким будуть насичуватись тисячі. Це нове світло, нове сонце, воно зійде, і все, що віджило, померкне”. Маємо в цьому переліку Хуана Вальдеса, який у своєму відомому трактаті “Діалоги про мову” (1535-1536) високо ставив переваги іспанської національної мови; португальського історика та філософа Жуана де Баруша з його “Діалогом на похвалу нашій мові” (1540 р.), в якому заявляє, що португальська мова зовсім не поступається іспанській, італійській і французькій мовам; англійців епохи Відродження, а насамперед, звичайно, маніфест ронсарівської Плеяди, з яким так навидовижу перегукуються рядки з “Передслів'я” “Русалки Дністрової”: “... сунуть до здоров'я повнослівні рісткі, о котрих нам цілою душею дбати, огрівати, плекати і зрощати док під крилом часу и добрих владнувателів хорошою и кріпкою засияють величиєю”.

Ярема КРАВЕЦЬ,
доцент кафедри світової літератури
ЛНУ ім. Івана Франка,
дійсний член НТШ

* У пер. Ольги Вітошинської: “Mon beau pays, tu gardes mon âme, je te désire et je te veux, ainsi pense l'amoureux de sa bien-aimée”.

** У “Коментарях” до тексту авторка додала: “Ось так втілюється у “Трійці” вічне лихо України: серед палких патріотів завжди знайдеться хтось такий, хто зраджує загальну справу”.

Іван Франко як поцінувач і перекладач творів Джорджа Гордона Байрона та Персі Біші Шеллі

Іван Франко – один із найглибших знавців Байронової творчості в Україні. Кредо Дж. Г. Байрона (висловлене в поемі 'Don Juan') 'For I will teach, if possible, the stones/ To rise against earth's tyrants' [7. – С. 768-769] було безмежно рідне та зрозуміле нашому поетові. Він високо цінував Дж. Г. Байрона та його сучасника П. Б. Шеллі за те, що вони – “два наскрізь новочасні геніальні поети, величні індивідуальності, високі революційні уми, революційні, власне, для свого часу тим, що ламали лід заскорузлої традиції і естетичної та й усякої іншої догматики” (“На склони віку. Розмова вночі перед Новим роком 1901”. – Т. 45. – С. 293). До речі, на характер цієї статті міг мати деякий вплив англійський поет А. Теннісон (вірш 'The death of the old year').

1879 р. у Львові вийшла друком Байронова драматична містерія на три дії “Каїн” у перекладі І. Франка. Тепер маємо декілька українських перекладів Байронової містерії, зокрема С. Тимченка, М. Кабалука (“Всесвіт”, 1984, № 3). Через двадцять років І. Франко опублікував власну філософську легенду “Смерть Каїна”. Щодо сюжету, то Франкова легенда є начебто продовженням Байронової містерії, яка закінчується вбивством Авеля й прокляттям Каїна. Франків твір починається з блукань братовбивця Каїна по світі. Але Франкова легенда – не просто продовження Байронової містерії. Якщо Байронів Каїн у запереченні несправедливого світу залишається гордим індивідуалістом, то Каїн І. Франка виступає в кінці твору як невід’ємна від людської громади особистість, яка має чимало спільного з Франковим ідеалом “цілого чоловіка” – згадаймо уривок із вірша “Не забудь, не забудь...” (збірка “З вершин і низин”): “Лиш хто любить, терпить, / В кім кров живо кипить, / В кім надія ще лік, / Кого бій ще манить, / Людське горе смутить, / А добро веселить, – / Той цілий чоловік” [4. – Т. 1. – С. 29]. Не випадковий вплив богоборчих ідей

Дж. Г. Байрона на Франка, зіставмо дату написання вірша “Товаришам з тюрми та перекладу Байронової містерії”.

Дуже вдалий Франків переклад уривка з поеми Дж. Г. Байрона 'Don Juan' 'The isles of Greece' [7. – С. 695–696]. У 50-томнику помилково розглядається цей переклад як самостійний Байронів твір під назвою “Новогрецька пісня” [Т. 12. – С. 716–717]. Уперше І. Франко опублікував переклад у журналі “Зоря” 1885 р. [3]. В оригіналі уривок має 16 строф. У Франковому перекладі пропущено строфи 11-14. Загалом переклад дуже близький до оригіналу. Ось остання строфа в оригіналі й у перекладі І. Франка:

*Place me on Sunium's marbled steep,
Where nothing, saved the waves and I,
May hear our mutual murmurs sweep;
There swan-like, let me sing and die;
A land of slaves shall ne'er be mine –
Dash down yon cup of Samian wine!
[31. – С. 696] –
Гей, там я на взгір'ї сунійському стану
Високо, щоб більше людей я не зрів,
Послухаю скорботних пісень океану
І мій лебединий вторитиме спів...
Геть, чарко! Не хочу я твого вина!
Країна рабів – не моя вітчизна.
[Т. 12. – С. 557].*

Два останні рядки переставлено в перекладі, але таку перестановку можна зараховувати до вдаливих моментів. У деяких рядках І. Франко навіть по-своєму підсилює революційне звучання оригіналу, але таке підсилення відповідає загальному характеру твору, пор.: 'And must thy lyre, so long divine, / Degenerate into hands like mine?' [7. – С. 695] – “А ліру, що божі лила колись звуки, / Ганьблять тепер підлі невільничі руки” [Т. 12. – С. 557]. І оригінал, і його переклад належать до світового циклу творів про Волю.

І. Франко створив цілісну концепцію Байронової творчості та її бунтарського, революціонізаторського значення у світовому історико-літературному процесі та висловив свої погляди у вступних розвідці до власного перекладу “Каїна” (“Замітка перекладчика”. – Т. 12. – С. 642–644), у двох передмов до Кулішевого перекладу “Чайльд-Гарольдова мандрівки”

(Т. 37. – С. 52; Т. 35. – С. 405–408) та в статті “Лорд Байрон” (Т. 29. – С. 283–292). На думку І. Франка, велике, справді революційне значення Байронового життя й Байронової поезії було власне в тому, що в пору важкої реакції та занепаду духу після закінчення наполеонівських війн він із нечуваною силою виступає як речник свободи особи, як бунтар проти всього усталеного, шаблонного [Т. 35. – С. 407]. “Хоч чистокровний англічанин, а в творах своїх такий національний, як мало котрий поет від часів Шекспіра, – писав І. Франко, – Байрон мав величезний вплив на поетів інших народностей, у тім числі й слов’янських, і не переставав бути зрозумілим для широких мас інтелігенції усього світу” [Т. 29. – С. 283]. Дуже високо цінував І. Франко твір Дж. Г. Байрона “Чайльд-Гарольдова мандрівка”. У статті “Лорд Байрон” І. Франко писав: “Поява “Чайльд Гарольда” була фактом історичним для всієї Європи; від неї датується початок так званого

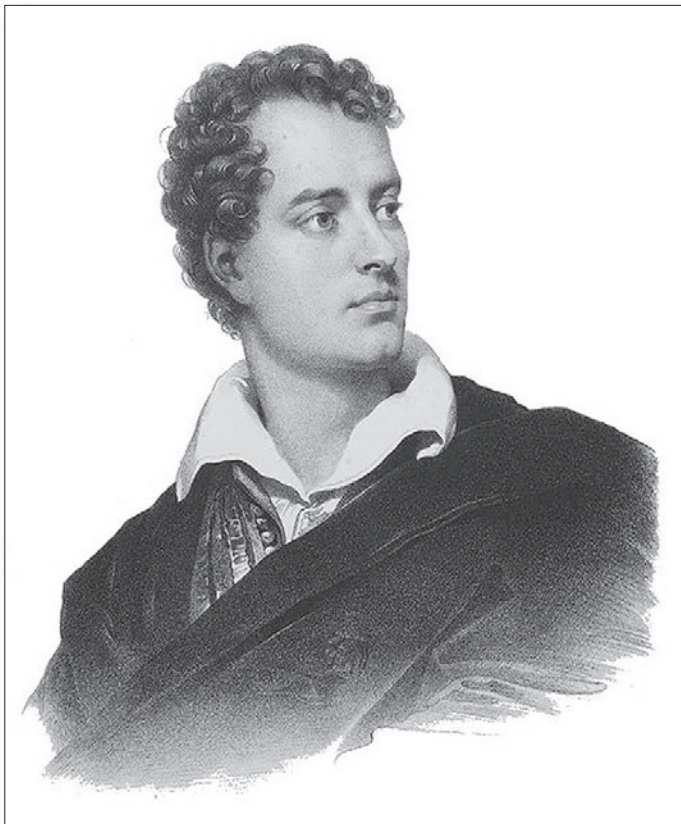
у ній ідеться про походження зла та можливості звільнення від нього. У своїй юнацькій поемі “Цариця Меб” (опублікованій 1813 р.) П. Б. Шеллі висловлював віру, що всезагальна революція може знищити в корені зло та несправедливість. Ця поема описує фантастичну подорож безтілесної душі, її зустріч із царицею Меб, яка передбачає щасливу прийдешність людства. Саме тематика П. Б. Шеллі була дуже близька І. Франкові. Над перекладом фрагментів цієї поеми поет працював упродовж усього свого життя. Ще в листі до О. Рошкевич від 15 січня 1879 р. він наводив початок перекладу від слів “І смерть і сон, мов брат з сестрою...” до слів “Над ліжком хворої дівчини цариця стала” [Т. 48. – С. 144–145].

Поема 'The Daemon of World', опублікована 1815 р., – це переробка 'Queen Mab' із низкою текстуальних збігів, хоча в поемі діє інший герой, названий в заголовку, втім, не відмінний суттєво від Цариці Меб. Із цієї поеми І. Фран-

відповідає оригінальним рядкам: 'Ah! no; – the voices of the dead / Sound like a distant torrent's fall / And answer: Let one living head / But one arise, – we come, we come!' [7. – С. 695].

Знову ж, коли читаємо в Франковому перекладі уривок із поеми П. Б. Шеллі 'Queen Mab': “Слова цариці прозвучали, – / І дух послушний стрепенувся, / Із земної тюрми рвонувся. / Всі земні пута поспалили, / Мов ті нитки, котрими в сні / Великана карли зв’язали” [Т. 12. – С. 554], одразу нагадуються Франкові рядки з вірша “Товаришам із тюрми”: “Обриваються звільна всі пута, / Що в’язали нас з давнім життям” [Т. 3. – С. 335].

І. Франко зробив надзвичайно багато для того, щоб познайомити українського читача з літературним світом Великої Британії. Своїми перекладами він прагнув виховувати українського читача, розширювати для нього світові горизонти. Не всі його переклади повністю зберегли естетичну вартість для сьогодення.



Джордж Гордон Байрон



Персі Біші Шеллі

байронізму майже у всіх європейських літературах” [Т. 29. – С. 287]. У передмові до першого видання “Чайльд-Гарольдова мандрівка” І. Франко звертав увагу читача на надзвичайну художню вартість цього твору: “Незалежно від того суспільно-політичного значення, має поема, особливо в III і IV пісні, так багато поетичних красот, що її пізнання ще і тепер вважається потрібним для всякого освіченого чоловіка” [Т. 37. – С. 52]. У своїх працях про Дж. Г. Байрона І. Франко широко використовував “Історію англійської літератури” І. Тена, відомого французького теоретика літератури та мистецтва [9].

І. Франко мав надзвичайний дар мислити категоріями світової літератури й знаходити переконливі паралелі, зовсім не видні при поверхновому погляді. Так, у рецензії на розвідку К. Лучаківського про творчість А. Л. Могильницького, пишучи про те, як поет у своїй поемі про скит Манявський використав народні легенди, І. Франко захоплюється тим, як у містерії “Каїн” Дж. Г. Байрон зумів перенести легенду про Каїна й Авеля на психологічний ґрунт у душі героїв [Т. 27. – С. 167].

Досить багата Франкова Шелліана [Т. 12. – С. 645–655; 12. – С. 520–539]. Він перший переклав українською мовою знаменитий сонет 'Ozymandias',

уривок із блискучої ліричної драми 'Prometheus unbound' (“Звільнений Прометей”) під заголовком “Будущий золотий вік”; фрагменти з філософських поем 'Queen Mab' (“Цариця Меб”) та 'The Daemon of world' (“Демон світу”). “Звільнений Прометей” – продовження Есхілової драми “Прометей закутий”,

ко переклав уривки, що містять захоплення Демона дівчиною. Вони немовби доповнюють поему “Цариця Меб”, пояснюючи завдяки яким чеснотам героїня твору удостоєна такої фантастичної подорожі. Переклад опубліковано вперше 2008 р. в 52-й томі Фракового зібрання [5. – С. 537–538].

1997 р. у “Всесвіті” надруковано добірку українських перекладів вірша 'Ozymandias' авторства І. Франка, О. Бурггардта, Яра Славутича, В. Мисика, Г. Кочура, С. Караванського, В. Коптілова, О. Мокровольського [6. – С. 138–139]. Прекрасний матеріал для перекладознавчої студії! І. Франко був першопрохідцем і, однак, – щодо його перекладу – згадаймо думку Г. П. Кочура. Пишучи про окремі хибі Франкових перекладів з Данте в статті, присвяченій сприйняттю творчості Данте в Україні, Г. П. Кочур усе ж зазначав: “Переклади Франка можуть багато в чому допомогти, підказати не одну розв’язку сьогоденним і майбутнім перекладачам Данте” [2. – С. 822].

Щоб усвідомити єдність образного світу І. Франка як автора оригінальних творів та І. Франка як перекладача, досить зіставити деякі рядки його оригінальних і перекладних праць. Так, у вірші “Каменярь” І. Франко створює прекрасний образ: “Мов водопаду рев, мов битви гук кривавий, / Так наші молоти гриміли раз у раз” [Т. 1. – С. 66]. Це ж порівняння знаходимо в Франковому перекладі Байронового уривка з поеми 'Don Juan': “Мовчши, моя земле? О, ні! Із глухої / Безодні, мов рев водопаду гучний, / Доноситься голос поляглих героїв: “Хай стане між вами один лиш живий, / Один лиш, а всі ми повстанем з могили!” [Т. 12. – С. 557], що

го читача, та все ж у них дуже багато цікавих перекладацьких знахідок. Очевидно, вони мають велику історико-літературну вартість [1].

ЛІТЕРАТУРА

- Бех П. А. Воссоздание образа в поэтическом переводе (на материале украинских переводов лирики Дж. Байрона): автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 “Германские языки” / Бех Петр Алексеевич; Киев. гос. ун-т им. Тараса Шевченко. – Киев, 1979. – 24 с.
- Кочур Г. П. Данте в украинской литературе / Г. П. Кочур // Литература та переклад. Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв’ю / упоряд.: А. Кочур, М. Кочур; передм. І. Дзюби, Р. Зорівчак. – К.: Смолоскип, 2008. – Т. 2. – С. 813–832.
- Кузик Д. М. “Пісня поета” із поеми Байрона “Дон Жуан” у перекладі І. Франка / Д. М. Кузик // Українське літературознавство. – 1973. – Вип. 20. – С. 81–85.
- Франко І. Я. Зібрання творів: у 50-ти т. / І. Я. Франко; [редкол.: Є. П. Кирилюк (голова) та ін.]. – Київ: Наук. думка, 1976–1986. – При посиланні на це видання вказуватимемо в тексті лише том та сторінку.
- Франко І. Я. Додаткові томи до Зібрання творів у п’ятдесяти томах / І. Я. Франко; [редкол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін.]. – Київ: Наук. думка, 2008. – Т. 52: Оригінальні та перекладні поетичні твори / ред. тому М. П. Бондар. – 1040 с.
- Чолос І. “Ozymandias” Шеллі: містерія чи містифікація? / І. Чолос // Всесвіт. – 1997. – № 5/6. – С. 135–139.
- Byron Lord. The poetical works of... / Lord Byron. – London; New York; Toronto: Oxford Univ. Press, 1957. – IX, 923 p.
- Shakespeare W. Sonnets / W. Shakespeare; ed. with an introd. and crit. comment. by B. H. Smith. – New York: New York Univ. Press, 1969. – 290 p.
- Taine H. Lord Byron / H. Taine // Histoire de la littérature anglaise. – Paris: Librairie Hachette et C., 1878. – T. Quatrieme. – P. 335–423.

Роксолана ЗОРІВЧАК,
професор ЛНУ ім. Івана Франка

Урочиста академія до Днів пам'яті Івана Франка



23 травня 2013 року в Актовій залі Університету відбулася Урочиста академія до Днів пам'яті Івана Франка. Слово про Каменяра "Апостолові праці" виголосив кандидат філологічних наук, завідувач відділу франкознавства Інституту літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України Микола Легкий. Микола Зіновійович наголосив на надзвичайній працездатності Івана Франка як визначальній рисі його характеру. Доповідач переконаний, що "найкращим ліком для письменника у хвилини розради та сумнівів у тогочасних реаліях була праця для глядачів поколінь, на які він повсякчас сподівався і про які думав". На підтвер-

дження цього постулату дослідник творчості Івана Франка навів рядки зі спогадів М. Грушевського "Апостолові праці" про догмат титанічної праці як основного принципу тогочасного покоління, про різносторонність діяльності, яку демонстрував Великий Каменяр. За словами М. Грушевського, Іван Франко – "чорнороб духу, який не цурався ніякої праці", обіймав цілий обшир людських інтересів.

Наслідком такої подвижницької праці Івана Франка була національна ідея, адже "...все, що йде поза інтересами нації, є фарисейством...", й основне першочергове завдання українців, на думку Каменяра, – "витворити з народу націю, суцільний організм", а для цього потрібно "...ум гострити", "лиш борися – не мирися, краще впадь, але не зрадь!". Іван Франко був письменником-новатором, генієм і пророком, який закликав: "Нам пора для України жить...", а на початку XX століття передбачив теперішню незалежність...

Микола Легкий розповів про універсальність письменника, наголосив на його пророчих словах, у яких невід'ємним елементом є неохитне переконання, що український простір – не мислимий без задоволення елементарних людських прав. Це було провідною ідеєю творчості Каменяра.

Іван Франко закликав будувати суспільство, націю на основі любові до людей, знайшовши в їхніх душах божественну істину. А відтак, основним завданням його сучасників мало бути виховання нової національно-свідомої інтелігенції, зближення її з народом. "Здвиження народних мас на вищі

цивілізаційні шаблі", його європеїзація – у цьому, на думку Івана Франка, полягає головне призначення письменства. Полемізуючи, він відчував напругу між старим і новим у літературі, шукав модерних способів оброблення традиційного, проникаючи в сутинки людської душі, психологізуючи персонажі.

Микола Легкий змалював постать Івана Франка як майстра слова, тонкого психолога, колосального інтелектуала, митця, аналітика, геніального універсаліста, таланта-деміурга, який "із видимих і невидимих атомів творив новий світ". У ракурсі стильових течій і напрямів, розвитку індивідуального стилю, який об'єднував подекуди різнобічні тенденції та впливи, дослідник окреслив шлях творчості Івана Франка, відзначивши, що "еволюція реалізації його таланту була складна".

Охопити духовним зором увесь світ – одна з ознак універсальності генія Івана Франка. Цікавими є його теорії про еволюцію філософського світогляду від позитивізму до містичності, визнання неабиякого впливу позасвідомого. Іван Франко цікавився вічною боротьбою Добра і Зла на різних рівнях, а у своїх творах писав про можливість злиття духовного світу людини з Абсолютом шляхом морального вдосконалення.

Під час Урочистої академії відбулася церемонія нагородження переможців Всеукраїнського конкурсу творчих робіт про Івана Франка "Дух, наука, думка, воля". Ректор Іван Вакарчук привітав учасників інтелектуального змагання, подякувавши за цікаві роботи й оригінальне переосмислення творчого

генія Івана Франка, та вручив грамоти й пам'ятні подарунки переможцям.

"Л. Білецький, коли говорив про нову генерацію українців, зазначав, що вони всі виросли в ідейному полі Франкових переконань. Метою проведення щорічного конкурсу "Дух, наука, думка, воля" є бажання організаторів дати поштовх молодим людям запричаститися словом Франка. Цьогоріч нас вразили твори своїм тематичним і жанровим розмаїттям, що свідчить про намагання учнів збагнути універсальність творчості Франка", – йшлося у вступному слові голови журі конкурсу, директора Інституту франкознавства ЛНУ ім. Івана Франка Святослава Пилипчука.

У супроводі музичних творів А. Вівальді, Е. Гріга, Й. Брамса, Б. Бріттена, М. Лисенка, В. Барвінського, М. Скорика, О. Козаренка, які майстерно виконав камерний оркестр кафедри музичного мистецтва, прозвучали поезії Івана Франка та фрагменти спогадів О. Роздольської, М. Колодія, Г. Величка, К. Попович, М. Рошкевич, І. Яцуляка. Їх натхненно читали студенти кафедри театрознавства й акторської майстерності факультету культури та мистецтв.

Завершився вечір пам'яті Великого Каменяра традиційним спільним виконанням безсмертних, сповнених героїчного духу Франкових творів "Вічний революціонер" і "Не пора".

Тетяна ШЕМБЕРКО
Фото Олега ВІВЧАРИКА

Єдність – у меті, свобода – у творчості...

28 травня 2013 року, у дев'яносто сьомі роковини від дня смерті Івана Франка, українського письменника, публіциста, перекладача, ученого, громадського та політичного діяча, університетська спільнота вшанувала пам'ять геніального мислителя з феноменальним самоусвідомленням, взявши участь у панахиді, яка відбулася на могилі Титана Духу.

Знаково, що саме цього дня виповнилося 80 років від часу встановлення пам'ятника Іванові Франкові на Личаківському цвинтарі. Нагадаємо, що 28 травня 1916 року перестало битися серце Великого Каменяра. І лише 1933 року на новому місці перепоховання було відкрито пам'ятник за проектом архітектора з Наддніпрянщини Сергія Литвиненка. Земля Личакова прийняла у свої обійми прах поета, пам'ять про якого житиме вічно.

Громадською панахидою за участю пароха Церкви Святої Софії Сергія Олійничука та хору "Благовіст" Церкви Святого Архистратига Михаїла відзначено ці дві пам'ятні для кожного українця дати.

"Іван Франко – найяскравіша постать нашої української літератури, нашої історії та культури. Сьогодні ми зібралися на могилі Великого Каменяра, щоби поклонитися, згадати й пошанувати пам'ять великого борця за Незалежність, який залишив нам спадок української гідності й нині закликає до єдності", – звернувся зі вступним словом до учасників заходу заступник голови – керівник апарату Львівської облдержадміністрації Вадим Гураль.

На думку голови постійної комісії з питань бюджету, соціально-економіч-



ного розвитку та комунальної власності Львівської обласної ради Ярослава Качмарика, "ми маємо пишатися тим, що ходимо стежками Івана Франка, який каже нам, українцям: "Луцайте сю скалу! Нехай ні жар, ні холод Не спинить вас! Зносить і труд, і спрагу, й голод, Бо вам призначено скалу сесю розбить".

Щире, гостре й аналітично осмислене з погляду сучасності слово про Івана Франка виголосив лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка, академік НАН України, доктор філологічних наук, директор Інституту літератури імені Т. Шевченка НАН України, професор Микола Жулинський. "Бували часи мертвіші і глухіші", – писав більше

100 років тому Іван Франко у статті "Між своїми". А що він сказав про свій час? Його час був сумним і скандальним. Чому? Бо в ньому насадництво переважало, погорда до власного народу, його думок та ідеалів, лакейське прислужництво й бліда безхарактерність, мов соняшник до сонця тягнеться до посад і авансів... Хіба не є сьогодні актуальними слова Івана Франка?", – апелював до присутніх риторичними запитаннями академік.

"Зневіра в народ і його сили, зневіра в можливість добитися власною силою кращої будучини – ось джерело всіх тих хитань, помилок і апостазій, яких повна наша історія", – такою могла би

бути відповідь Івана Франка на виклики сьогодення. Актуальною є його тривога й у наші дні, коли провідні кола демонструють "своє духовне відчуження від рідної нації", коли пасивною, безініціативною є наша творча еліта й інтелігенція, коли відчутним є духовне знесилення нашої нації. Чому ми закриваємо очі на поширення російськомовності?

"Франкове слово сьогодні – правдиве, актуальне і тривожне", – вважає Микола Жулинський. Політичному розвитку, на думку Івана Франка, має передувати "культурний розвій нації". Він не випадково звертався до української "молодежі", закликаючи до інтенсивної праці кожного над самим собою, до "морального переродження, яке вповні dokonається наслідком праці поколінь, і до якого імпульс кожний із нас повинен дати сам собі власною постановою, доложити всякого зусилля, щоб поводитися краще, працювати пильніше над собою", аби мобілізувати життєву й творчу енергію українського народу.

У "вищій літературі та науковій праці", на думку Івана Франка, полягає той "арсенал думок, фактів і поглядів, який мусить і серед інтелігенції скріплювати віру в рідний ґрунт, у силу нашої нації, мусить відновлювати всі кращі традиції нашої минувшини і прищеплювати до них усі кращі здобутки загально-людської цивілізації". "І тільки тоді ми здобудемо собі політичну силу на своїм ґрунті; тільки така інтегральна, всестороння праця зробить нас справді чимось, зробить нас живою одиницею серед народів", – переконаний мислитель.

Ідеї Франка, за словами академіка Миколи Жулинського, можна розглядати як переконання діяльного речника культурного націоналізму, який мобілізує культурну ідентичність нації (про потребу в таких речниках говорив сам Іван Франко), адже він "жертвовно робив живе діло відродження".

У вінок шани Великому Каменяреві впили свої щирі декламації творів Івана Франка вихованці дошкільного навчального закладу № 169 Сихівського району м. Львова.

Хор факультету культури та мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка виконав безсмертні "Вічний революціонер", "Не пора" та "Земле моя, всеплодюча мати!". Натхненню й резонансно звучали слова геніального письменника з уст акторів Національного українського драматичного театру ім. М. Заньковецької: заслуженого артиста України Юрія Брилинського, народної артистки України Олександри Бонковської, народного артиста України Святослава Максимчука, лауреата Національної премії України імені Т. Шевченка Богдана Козака.

Справжнім поетичним дарунком творчому генію Івана Франка став власний вірш поета, лауреата премії імені Лесі Українки, Івана Котляревського, Маркіана Шашкевича, заслуженого діяча мистецтв України Богдана Стельмаха.

Український Мойсей – так!
Титан думки – так!
Великий Каменяр – так!

Тож нехай символічним заповітом для нас, сучасників, залишаються настанови Івана Франка: "Лиш борися – не мирися, краще впадь, але не зрадь!"

Тетяна ШЕМБЕРКО
Фото Олега ВІВЧАРИКА

Багатомовність Франкового слова

30 травня 2013 року в Дзеркальній залі Львівського національного університету імені Івана Франка відбулось урочисте засідання наукового семінару "Перехресні стежки" та поетичний вечір "Якби ти знав, як багато важить слово...", які стали продовженням хорошої традиції щорічного урочистого відзначення "Франкових днів" у нашій альма-матер.

З вітальним словом до присутніх звернувся Святослав Пилипчук – філолог, фольклорист, франкознавець, директор Інституту франкознавства, наголосивши, що "найкращий спосіб пошани Івана Франка – звернення до його наукового доробку та праць". А найкращим способом початку роботи семінару була декламація частини прологу до поеми "Мойсей" – однієї з перлин творчого доробку Каменяра:

Народе мій, замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздоріжжю,
Людським презирством, ніби струпом, вкритий!
Твоїм будучим душу я тривожу...

Надзвичайно пізнавальною та захоплюючою була доповідь Роксолани Зорівчак, доктора філологічних наук, професора Львівського університету, на тему: "Сприйняття творчості та особистості Івана Франка як символу інтелектуальної України в англomовному світі". Як зазначила Роксолана Петрівна, "питання сприйняття творчості й особистості Франка є досить актуальним на сьогодні, оскільки англійська мова вже не перший рік займає передові позиції серед мов світу, а сам Каменяр – геній і феноменальний талант не лише України, тому він заслуговує світового визнання та слави".

Роксолана Зорівчак згадала й про важкий шлях перекладачів творчого доробку поета, прозаїка та науковця широкого спектру – Івана Франка, які, перебуваючи за кордоном, незважаючи на удари долі, берегли в серці вогник любові до його мудрості. Твори Івана Франка перекладені багатьма мовами в різних інтерпретаціях і стилях, але навіть в обробці передають глибину його слова. Серед найвидатніших перекладачів були згадані

Адам Гніть, Віра Річ, Богдан Мельник, Богдан Карпішка й усі ті, хто присвятив своє життя видатному генію України.

"Перекладачі насамперед трудилися для етнічних українців, які втратили дар рідної мови, але в серці свято почитали власну українськість", – зазначила Роксолана Зорівчак. На завершення доповіді професор процитувала кредо Івана Франка про сміливу думку, сміливу мрію та віддану працю:

Лиш в праці мужа виробляється сила,
Лиш праця світ, таким як є, створила,
Лиш в праці варто і для праці жить...

На святі виступив і Богдан Пташник, академік НАН України, професор, поціновувач творчості Поета, продекламувавши свої улюблені поезії на актуальні теми весни, любові та краси, зазначив, що "твори Франка будуть завжди актуальними, а його мудрість – вічною".

Продовжили святковий вечір виступи студентів і викладачів, які читали поеми, вірші та притчі Каменяра різними мовами світу – в залі лунали



поетичні твори: "Каменяр", "Журавлі", "Чого являється мені...", цитувались рядки особистих листів і вислови про Генія.

Поетичні вечори й інші заходи, присвячені вшануванню пам'яті Івана Франка, завжди будуть вагомою подією в житті нашого навчального закладу, який гордо носить ім'я Великого Каменяра – борця за права та свободи українців.

Марія ПИЛИП
Фото Олега ВІВЧАРИКА

Святкова академія, приурочена Василеві Мисику

Передача чужоземної поезії, поезії різних віків і народів рідною мовою збагачує душу цілої нації, присвоюючи їй такі форми і вирази чуття, яких вона не мала досі, будуючи золотий міст розуміння і спочування між нами і далекими людьми, давніми поколіннями.

Іван Франко

З ініціативи кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура 24 квітня 2013 року відбувся урочистий вечір, присвячений постаті Василя Мисика, а також його доробку в українській перекладній літературі.

Вплив перекладної літератури на світовідчуття людства, роль художнього й наукового перекладу в утворенні й виробленні норм літературної мови – загальнонавчальні. Українська перекладацька традиція – багатовікова. Наша історія склалася так трагічно, що українська мова й література – дійові важелі формування нації в умовах бездержавності – ніколи не функціонували в нормальних умовах. Саме тому перекладна література відіграє надзвичайно важливу роль у нашому культурному житті і як зберігач духовних цінностей, і як виховний засіб, і як засіб самовираження нації. Якщо у вкрай несприятливих політичних умовах наша література все ж розвивалася в руслі загальноєвропейського літературного процесу, то в цьому велика заслуга художнього перекладу. Слушно писав один із найобдарованіших українських перекладачів XIX сторіччя М. Старицький у “Заспіві” до власного перекладу романтичної поеми Дж. Г. Байрона “Mazeppa”:

*...Британця пісню голосну
Я переклав на рідну мову,
Щоб неокриленому Слову
Добути силу чарівну.*

Коли ж ідеться про XX вік, то переді мною – два документи.

У Літературному музеї Г. Кочура в Ірпені серед рукописів М. Зерова зберігається дуже цікавий документ, датований 31 березня 1930 р., – лист голови Кабінету порівняльного вивчення літератур при Інституті Шевченка в Харкові майбутнього академіка О. Білецького до М. Зерова на його київську адресу (вул. Леніна 82, пом. 7) з проханням ознайомитися зі списком творів чужоземних літератур з античних часів до найновіших та, зосібна, використати його при складанні п’ятирічного

Ось інший документ. Наводжу уривок із тексту телеграми об’єднання українських письменників “Слово”, надісланної з Нью-Йорку 20 грудня 1954 р. до Москви на адресу П. Всеоюзного з’їзду письменників: “1930 р. друкували твори 259 українських письменників. Після 1938 р. друкували твори лише 36 українських письменників”

У роки великого терору загинула значна частина духовної еліти нації. Магадан, Соловки, Колима, Воркута, Биківня, Алжир (ні, не держава в Афри-



плану перекладної літератури для видавництва “Література і мистецтво”. У цьому спискові – 246 позицій (чимало з них – багатомовних), поруч більшості з них зазначено прізвище перекладача та стан готовності перекладу. Уся еліта українського перекладу в цьому спискові – М. Рильський, П. Ріттер, В. Свідзінський, М. Калинович, В. Мисик, М. Іванов, Лесь Курбас, П. Карманський та ін. Минувало з цього часу понад 70 років. І почуваєш якусь навіть особисту провину, що значною мірою запланованого в 30-х роках ми дотепер не виконали...

ці, а “Актюбинский лагерь жен изменников родины”), СЛОН (Соловецкий лагерь особого назначения), СТОН (Соловецкая тюрьма особого назначения), Береза Картузька (бо й підсудчики не дрімали)... Розстрілювач-рекордсмен Матвеев, виїзні сесії Військової колегії Верховного суду СРСР під головуванням В. В. Ульянова – ось епізоди нашої пошматованої історії. Цей список можна продовжувати і продовжувати...

Серед тих, хто зникли в тридцять роки, та згодом все ж з’явилися, належить Василь Мисик. Він був народжений для високого і широкого простору

лету. Як поет він став відомим, коли йому не виповнилося ще навіть 16 років. Його відкрив і благословив на літературну працю Андрій Казка, який учителював у рідному селі Василя Мисика – Новопавлівці на Січеславщині (офіційно – Дніпропетровщині). Підліток (восьма дитина в багатодітній сім’ї) здивував вимогливого вчителя любов’ю до слова, тонким відчуттям ритму, образним баченням світу. Через деякий час він зібрав кілька поезій свого учня й послав Павлу Тичині, який показав ці вірші Миколі Зерову, Павлу Филиповичу, Максиму Рильському. Всі дійшли висновку, що в літературі приходить новий справжній поет. 1923 р. “Червоний шлях” надрукував першу поезію Василя Мисика, а 1927 р. вийшла перша збірка його поезій “Трави”. Хоч В. Мисик усе життя писав поезії, у свідомість читачів він увійшов, мабуть, більше як перекладач. Досить рано прокинулося в нього бажання, вірніше, відчуття обов’язку збагачувати рідну літературу перекладами. Саме з цієї метою В. Мисик закінчив курси англійської мови при Харківському педагогічному технікумі й таджицький відділ Харківського технікуму східних мов, жив протягом деякого часу серед таджиків. Інтереси В. Мисика були зосереджені, зокрема, на творчості й особистості Роберта Бернса. Українську бернсіану започаткував Василь Кулик, маловідомий поет із Полтавщини. 1874 р., уже після його смерті, львівський журнал “Правда” опублікував переклад шедевра Р. Бернса “John the Barleycorn” під назвою “Іван Ячмінь”. 1896 р. І. Франко опублікував у журналі “Життя і слово” власний переклад обширної статті австрійського дослідника К. Федерна про Р. Бернса і вмістив переклади шести його поезій. В. Мисик прагнув усе глибше й глибше ввійти в синтаксис, синоніміку, ідіоматику англійської мови, зокрема шотландської говірки, та в ментальність шотландців. На відміну від більшості своїх сучасників, які захоплювалися Маршаківими перекладами з Бернса, В. Мисик стверджував, що в перекладах блискучого майстра С. Маршака передано Бернсові образи, назви, ідеї, але нема його шотландської поетичної душі – душі Маршакова. Саме тому молодий поет поставив перед собою завдання дати українською мовою справжнього Бернса. Іншою його мрією були в українському звучанні поезії Авіцenni, Сааді, Омара Хайяма, Гафіза,

Рудакі, Фірдоусі. 1932 р. вийшла перша перекладна збірка В. Мисика – поезій Р. Бернса. Наступна збірка – його оригінальних поезій – вийшла друком 1958 р., а перекладна – 1959 р. Така довга мовчанка була спричинена тим, що 5 листопада 1934 р. В. Мисика, помилившись, заарештували замість Василя Минка. Він належав до тих, хто витримав Соловецьке п’ятирічне ув’язнення, довгі роки поневіряння в статусі неблагонадійного, згодом – фашистський полон.

Про всі ці проблеми йшлося на вечорі в ущерт переповненій Дзеркальній залі Університету. Присутні з великим зацікавленням прослухали доповідь члена-кореспондента НАН України, доктора філологічних наук, професора Миколи Ільницького, який був особисто знайомий з Василем Мисиком. Про перекладацьку діяльність Василя Мисика розповіла асистент кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура – Наталія Гриців, яка працює над кандидатською дисертацією про перекладацький доробок Майстра. Чимало цікавого було у виступі професора Університету, лауреата Літературних премій імені Максима Рильського та Григорія Кочура – Андрія Содомори. У виконанні студентів факультету іноземних мов та факультету культури і мистецтв звучали оригінальні поезії Василя Мисика та переклади в супроводі відповідних оригіналів. До речі, такі білінгвальні виступи – найкращий спосіб пізнати методичні засади перекладача. На щастя, низка поезій іноземних авторів має по декілька українських перекладів, тому присутні могли порівняти переклади В. Мисика, І. Франка, Г. Кочура, В. Коптілова. Вечір супроводжувала натхненна музика струнного квартету “Фенікс”, що виконав зокрема “Мелодію” М. Скорика та “Сентиментальну сарабанду” Дж. Бріттена.

Сподіваємось, щось гарне, душевне запало в душі присутніх, яке допомагатиме їм розуміти глибину Франкових слів:

*Якби ти знав, як багато
важить слово,
Одно сердечне, теплеє словце!
Глибокі рани серця як чудово
Вигоріє – якби ти знав оце!*

Роксолана ЗОРИВЧАК,
професор ЛНУ ім. Івана Франка
Фото Олега ВІВЧАРИКА

“У Сад пісень, премудрий і ясний, моя душа наївно поспішає...”

21 травня 2013 року студентська рада факультету іноземних мов запросила всіх поціновувачів поетичного слова на презентацію збірки віршів і перекладів, з великою любов’ю і трепетом укладеної студентами, аспірантами та викладачами факультету. “Сад твоїх пісень” – рядок із ліричних роздумів Лесі Мелешко, студентки III курсу кафедри міжкультурної комунікації і перекладу, послужив назвою для цієї збірки і для цієї зустрічі в Актівій залі Львівського національного університету імені Івана Франка.

В уяві, напевно, кожної людини, сад – магічно-чарівливе місце, де кризь гілля з яблуневим цвітом тремтить рожева смужечка сонця, творячи магію почуттів. Сад – містичне дійство, сад людського духа. Тут панують закони Космосу. Тут небо споглядає на тебе. Трава пахне дитинством. Співає серце, намагаючись збагнути світ, що всередині нас. Тут – твоя Батьківщина.

Авторами віршів, що увійшли до цієї поетичної збірки, є студенти, які навчаються тепер чи навчалися в різні роки на факультеті. І хоч у нас вивчають багато іноземних мов, однак пишуть автори здебільшого своєю рідною українською мовою, бо саме нею найкраще промовляє їхнє серце. У власних віршах вони оспівують кохання, “оповите в сум”, містичність осіннього падолисту й чарівливу красу слова, щастя “обіймати твої міцні плечі”, “бути вірним ангелом твоїм”; говорять про життя, призначене для того, щоб любити, про біль розлук і тужливість прощань, про гідність і славу. Вони вчать нас жити

й кохати, бути потрібними або ні; вони кличуть нас бачити в розрізненому цілісне, а в цілісному – розрізнене. Та цілість іде з дитинства, від лагідної маминої пісні, що соловейком дзвінким піднімається ввись, або тихо горlichкою турко, від теплих бабусиних рук, від мудрості першої учительки до любові й посвяти своїй Батьківщині, чи ти тут живеш, чи перебуваєш далеко від рідної домівки. Саме так писав про свою Батьківщину в 1984 році студент четвертого курсу Ляйпцігського університету Володимир Сулим. Саме так заспівала про свою Україну Оля Серкез, студентка 3 курсу французької філології Львівського університету. Своім словом автори створили новий Всесвіт – то по-дитячому наївний, то загадково філософський, але правдивий, привабливий і міцний.

З великою чутливістю й ліризмом читали свої вірші не лише студенти. Приємною несподіванкою для всіх присутніх стала участь у цьому пісенно-поетичному дійстві декана факультету іноземних мов Володимира Сулима, який прочитав свій вірш “Der Traum” (“Сон”), написаний німецькою мовою саме в той час, коли він навчався в Ляйпцігському університеті. Присутні зрозуміли силу Прометея, його мужність і непокори, уявили той вогонь, що він подарував людям. Цей вірш Володимира Трохимовича, як і інші вірші іноземними мовами, органічно вплетені в програму, зазвучали також у перекладах українською мовою і стали радше “переспівами”. У перекладах іношомовні автори зазвучали в



особливий інтерпретації перекладачів, з їхньою власною фантазією і власним світобаченням, без претензії на літературну зразковість, лише задля словесної гармонії і досконалості: Річард Армор, Роберт Стівенсон, Генрі Лонгфелло, Рут Гілмор у перекладах Наталії Черкас, доцента кафедри англійської філології. “Тенд-ітні” вірші Віктора Гюго й “чистий погляд у душі сумній” Сюллі Прюдома розкрили у своєму перекладі Наталія Стрілець, доцент кафедри французької філології. Відтворила меланхолійність Поля Верлена й тремке сумовитого звучання П’єра де Марбефа аспірантка кафедри французької філології Юлія Ключіньська. Проникла в глибину почуттів П’єра де Ронсара студентка 3 курсу французької філології Вікторія Тітасва; зазвучав по-новому проникливо Поль Флемінг у переспіві Маріанни Михайлюк, студентки 5 курсу німецької філології. Саме вона представила свою власну інтерпретацію українською мовою вірша “Сон” Володимира Сулима. Таємничу силу й глибокий філософський зміст відкриваємо в “Безлюдному острові” Одиссеаса Елітіса, перекладеного з грецької мови Святославом Зубченком, аспірантом кафедри класичної філології. Усі вони створили власний авторський образ зі

своєю душею, з особливими емоціями і звуками, своєрідне мереживо слів і символів.

Їхня поезія, а за словами Івана Дзюби, уся поезія загалом, “утверджує стрижневу сталість людського в людині, а це: любов, чутність, гідність, здатність страждати за себе й за іншого, мукашукання істини й мука порозуміння з ближнім і дальнім, егоїзм та альтруїзм, самота й жертвність, самоототожнення з Батьківщиною та її долею...”

Читання віршів супроводжувалось майстерним виконанням пісень і музичних творів: відомі мелодії по-новому зазвучали у виконанні Оксани Карбовнік (гітара), Богдани Підгайної та Роксолани Стасенко (фортепіано); голос Олі Серкез і Надії Кіселик, жвавий танок “Веселих черевичків”, здавалося, підняв нас над буденністю й суєтою.

То ж, думаємо, що всі гості нашого пісенно-поетичного саду відчували тепло, радість і велику любов до свого краю, відтворені в поезії та музиці, які прозвучали у виконанні студентів, аспірантів та викладачів.

Ганна КОСТЬ,
заступник декана
факультету іноземних мов
Фото Олега ВІВЧАРИКА

Микола Бажан у спогадах Марії Тимошенко

У Радянському Союзі українські поети вважались “небажаними елементами”, а Микола Бажан був “бажаним” не тільки через свою політичну орієнтацію, яка сьогодні тавром лежить на поетах-членах КНРС, але головню через свою працю, якій він присвятив усе життя.

Його творчий доробок – значний. Слід згадати редакторську, перекладацьку та освітню діяльність поета, його сценарії, лібрето й окреслити сфери його впливу. Незважаючи на деяку політичну спрямованість, його творчість – патріотична, наповнена красою, болем і розумінням.

Вивчати детально творчість поета я почала під час написання магістерської праці про Миколу Бажана як перекладача п'єси В. Шекспіра “The Tempest”. Щоб більше дізнатися про Миколу Платоновича як поета та перекладача, відвідую Київський літературно-меморіальний музей-квартиру Миколи Бажана. Його багата експозиція передає атмосферу доби, за якої жив і творив письменник. У Києві, за сприяння професора Роксолани Зорівчак, познайомилася із Марією Тимошенко, племінницею поета, яка зростала, а згодом часто була в домі Миколи Платоновича. За професією Марія Миколаївна – кандидат архітектури, доцент кафедри архітектури в Національному авіаційному університеті. Попри особливості свого фаху, Марія Миколаївна глибоко обізнана з творчим доробком Миколи Платоновича. Вона поділилася зі мною своїми думками щодо значного внеску Миколи Платоновича в поступ української культури, наукової думки й українського суспільства загалом.

Насамперед Марія Миколаївна показує свій новий скарб – ювілейне українсько-грузинське видання всесвітньо відомої поеми Шота Руставелі “Витязь у тигровій шкурі” в перекладі Миколи Платоновича Бажана. Книга вийшла за підтримки Президентського фонду Леоніда Кучми “Україна” та присвячена 300-річчю першого друкованого видання цієї поеми. Вишукане оформлення та нетрадиційні кольорові ілюстрації не можуть не вабити читача.

Марія Миколаївна – справжня знахідка для мене, адже, крім цікавих фактів, вона відкриває своє власне бачення й розуміння внутрішнього світу поета. От, до прикладу, підходимо до столу, на якому лежать взірці почерку Миколи Платоновича різних років: ось – записна книжечка, вона багато чого бачила, але, дбайливо загорнута, залишається живим носієм таланту молодого Миколи Платоновича, коли йому було сімнадцять. Перечитавши поезії, Марія Миколаївна вказує мені на одну з останніх, і я розумію чому: у ній багато болю, такого незвичного для юнака:

*Люблю степ широкий,
міста відомий,
Люблю ліс глибокий
і не люблю людей.*

Згодом ці почуття стануть зрозумілими, але повернімося до пізніших рукописів. У сімнадцять, тридцять та майже вісімдесят – однаковий, каліграфічний почерк. Цим невеликим фактом Марія Миколаївна хоче показати врівноваженість людини, яка сформувалася під час складної радянської доби, людини психологічно не зломаної.

Марія Миколаївна звертає мою увагу на велику картину. Підходжу ближче... Це – родинне дерево Миколи Платоновича. До слова, коріння його предків походять від шляхетського роду Поржецьких. У 60 роках Микола Платонович шукав і знайшов видання творів свого родича, поета Онуфрія Поржецького, чия збірка було видано у Вільно 1630 року. Батько Миколи Платоновича був військовим топографом, та передісторія відома далеко не всім. Марія Миколаївна каже, що часто ставить цю історію прикладом для своїх студентів. Якщо маєш переконання, то ти завжди зможеш знайти можливість дотримуватись його. Платон Артемович, батько Миколи Платоновича, був білим офіцером у Семеновському полку, а потім перейшов у петлюрівську армію, в якій він став осавулом і скарбником. При владі червоних це могло коштувати життя його дружини і трьох дітей. Навіть маючи можливість покинути Україну й емігрувати в Англію, батько Миколи Платоновича не залишає

свою родину і йде на величезний ризик: він провів вісім місяців у бжевецькій. Як він це організував – невідомо, але вдавав, що не пам'ятає ні хто він, ні звідкіля. Зв'язатись із рідними він більше не мав змоги. Сьогодні молодим людям важко уявити, але в Умані на той час політична ситуація була дуже нестабільною: влада там змінювалась часто впродовж доби, годі було й зрозуміти, кого боятись. Проте повернутись додому Платон Артемович не міг, його б упізнали та розстріляли за минуле. Тому він стає топографом і їздить із військом Україною до 1939 року, матеріально підтримуючи сім'ю на відстані. Ось з якої родини вийшов Микола Платонович.

Ще юнаком він відчув на собі велич і нищість революції. Тепер стає зрозумілою поетична рефлексія “...і не люблю людей”. Але на цьому випробування для



нашого поета не закінчились. Політичні переслідування загрожували йому постійно. А врятував і реабілітував поета в очах комуністичної партії переклад епічної поеми “Витязь у тигровій шкурі” Шота Руставелі. Грузинські колеги вчасно простягнули йому руку допомоги, чим відкрили великий талант і розширили зв'язки між грузинською та українськими культурами.

Переклад епічної поеми “Витязь у тигровій шкурі”, виконаний М. Бажаном, вважається одним із наймайстерніших. І, як зазначає Марія Миколаївна, це при тому, що Микола Платонович не мав філологічної освіти. Неймовірний успіх

перекладача Марія Миколаївна приписує і його співпраці з такими фахівцями, як Симон Чиковані, з якими вони працювали над перекладом “Витязя у тигровій шкурі”, і його невгамовному бажанню служити, за його власним виразом, “поштовим конем” між культурними спадщинами народів.

“Вплив на перекладацьку діяльність Миколи Платоновича мав Віктор Коптілов, який був одним із найближчих людей для Миколи Платоновича, – розповідає племінниця великого поета. – Вони часто говорили про такі речі, що й годі було зрозуміти. Але з ними ти ніколи не почувалася нижчою, завжди чомусь вчилася”.

У перекладацькій справі Миколі Платоновичу допомагало його музикальне чуття, яке дозволяло вловити та відтворити мелодику грузинської мови й перекласти один із найбільш музикальних творів Шекспіра – трагікомедію “The Tempest”. Для цього перекладу Миколі Платоновичу робили підрядковий переклад. На жаль, ім'я людини, яка зробила можливим відтворення цього шедевра, невідоме. Любов поета до музики дала нам таку дивовижну поезію, як “Сьома симфонія Шостаковича”.

Одним із найвидатніших творів поета вважається поема “Сліпці”, з якою пов'язано декілька протиріч. Марія Миколаївна з розумінням хитає головою. “Перше протиріччя, – розповідає пані Марія, – це її незакінченість, адже дядько був людиною жорсткої дисципліни, поетом-трудівником. Не могло такого бути, щоб він почав щось видавати і не завершив. Мабуть, знав, що подальше видання поеми – небезпечно”. Інше питання, яке висунула сама Марія Миколаївна, – це лексичне розмаїття поеми: “Знаючи життя Миколи Платоновича, я не зрозумію, як він оволодів цією специфічною мовою. В архів за таким не підеш. Мова кожної закритої групи – це особлива мовна капсула, в яку посвячені тільки ті люди, котрі належать до тої соціальної ніші”. У його творі простежується наскрізна пам'ять народу, яка знаходить своє відтворення в образі кобзаря.

“Микола Платонович – людина великої інтуїції”, – захоплено розповідає Марія Миколаївна. Його твори, як, наприклад, поема “Сліпці”, випереджали свій час. Він умів вловити щось таке, що ще тільки жевріло в настроях і думках людей. При тому, що він був дуже закритою, витриманою, обережною і зовсім не схожою на інших поетів людиною. Він не міг говорити відкрито навіть вдома, не міг розповісти, що бачив за кордоном. Пізніше, коли робили ремонт, виявили, що в квартирі було встановлено безліч пристроїв для підслуховування. Поет це розумів. Знаючи, що діти не розуміють ситуацію і можуть перепоповісти почуте, вдома Микола Платонович такі теми не обговорював. Їхній дім – це був інший світ, масток, закритий із політичних причин, а також обтяжений несприятливою біографією”, – йдеться про Платона Артемовича.

“Микола Платонович надзвичайно багато зробив за своє життя: тільки редагування Української Радянської Енциклопедії чого варте, не говорячи вже про політичну діяльність, сприяння українським молодим поетам і перекладачам”, – підсумовує Марія Миколаївна.

“А чи знаєте Ви, що написано на могилі дядька? – питає Марія Миколаївна, та відразу ж відповідає, – Вітчизні віддати не виризки душ, а всю повноцінність життя або смерті”. Гарні слова, які здебільшого характеризують життя і працьовитість Миколи Платоновича, проте ці поетичні рядки взяті із сумнозвісного вірша про Сталіна “Людина стоїть в зореносім Кремлі”.

Не хочеться завершувати розмову на сумній ноті вічного питання влади й поета. Тому цікавлюсь, чи є якісь перспективи нових видань. Марія Миколаївна з гордістю відповідає, що нас іще чекає видання перекладів узбецького поета Алішера Навої, що належать Миколі Платоновичу, які є багатющою перекладацькою спадщиною поета, розширенням меж української перекладної літератури. На цьому дякую Марії Миколаївні за її гостинність і дуже цікаву для мене розмову.

Яна ГАЛАБУРКА,
студентка кафедри
перекладознавства і контрастивної
лінгвістики імені Григорія Кочура
факультету іноземних мов

Латина для математиків і фізиків: слово у світі чисел

“Книгу в руки – й до науки!” – здавна знайий заклик. Серед тих книжок найчастіше – підручник. Те, що під рукою, по що раз по раз сягаємо рукою. Залежно від того, яким є той підручник, наука може бути мукою (надто, коли мова про латину), або – радістю.

У нашому випадку (підручник “Латинська мова для математиків і фізиків” авторства М. Домбровського, О. Ващеби, Х. Куйбіди та М. Тсумпаніс) буде таки радістю. Книга будить живе зацікавлення, розкриває широкі гуманітарні обрії, і це тим важливіше, що підручник начебто орієнтований на “вузьких” спеціалістів – математиків і фізиків. Це фактично перша спроба цілком нового способу впровадження студента у світ “мертвої” латини. Гортаючи сторінки підручника, мимоволі ловимо себе на думці, що то не сторінки, не заняття, а чудові вікони, крізь які зазираємо в такий далекий, а все ж близький нам світ, якому Європа завдячує своїм відродженням.

Як це вдалося авторам підручника? Передусім завдяки їхньому розумінню, що таке латина для неспеціалістів: це не практика вивчення правил і виконання вправ, а власне – ті згадані вікони, які дозволять студентові ступити стежками – до Евкліда, Архімеда, Горація, зрозуміти, що вони, ті поетати, – не там, у давнині, а серед нас (“тут і тепер”), освіта без того стала б просто сукупністю знань.

У підручнику домінує, що дуже важливо, не граматика, не правила, а живий культурологічний матеріал, дуже вдалий і продуманий набір вправ, орієнтованих на рух думки, на зацікавлення, де студент відчуває насолоду саме від процесу розгадування загадки, головоломки

(не забуваймо, що латинське слово “ludus”, школа, у його первісному значенні – гра, забава, а грецьке “scholē” – дозвілля).

Хотілося б відзначити розмаїття викладеного в підручнику матеріалу. Насамперед – це витяги зі сучасних фізичних і математичних текстів, де студент має знайти слова латинського чи грецького походження – вже тут можна відчути, що без цих античних мов, греки й латини, сучасної наукової термінології попросту б не існувало. Велика пзнавальна роль також у латинських написках Львова, гербах Університету, його факультетів і коледжів, античній архітектурі (без неї складно було б оцінити архітектурну красу нашого міста). Наведено чимало прикладів уживання латинських фраз і висловів у художній літературі. Особливо важливим для математиків і фізиків є скрупульозний аналіз на сторінках підручника наукової термінології. Навіть саме слово “термін” оживає, коли довідуємося, що виток його є латинське “terminus” – межовий камінь, межа, край.

Латинські переклади Евклідових “Начал” (разом з фрагментом древнього папіруса та сторінкою з нотатками Ісаака Ньютонна), уривок з Горацієвого “Поетичного мистецтва” (Горацій, лірик, співець золотієї середини, не сперечає з геометром Евклідом, який описував золотий перетин, – це єдиний контекст), фрагмент Цицеронових “Тускуланських бесід” про Архімеда, біографія Мирона Зарицького й Івана Пулюя, римський календар (і поруч – львівський “Будинок-календар”), і, знову ж таки, численна та різноманітна наукова термінологія й наукова символіка, що коренями сягає греки й латини, – цей масштабний матеріал творить ту культурологічну канву, у

якій покликаний жити homo sapiens – людина, яка не протиставляє стислих наук гуманітарним (згадаймо тут не таку вже й давню дискусію між “ліриками” та “фізиками”). У підручнику не бракує й латинських афоризмів. Вони тут не є додатком для вивчення напам'ять, а радше органічно вписані в контекст підручника; антична афористика, до того ж, єднається з висловами сучасних авторів, що засвідчує тяглість думок, ідей, образів.

Згадане вище розмаїття ілюстративного матеріалу не хаотичне, а підпорядковане одній меті: дати відчути представникові стислих наук (“вузькому спеціалістові”), що таке гуманітарний контекст, завдяки якому кожна з наук набуває свого найглибшого сенсу – служіння добру й людяності.

Заслуговує уваги гарне оформлення підручника. Його хочеться взяти до рук, гортати, переглядати ілюстрації, вчитуватися в нього і далі йти наміченими авторами стежками.

Отож, згадаймо початкову фразу, – “Книгу в руки – й до науки!” Та ба! Дедалі частіше в руках бачимо не підручники, а електронні пристрої для читання. І все ж, беручи до рук саме цей підручник, хочемо вірити, що людина ще довго не розлучатиметься з книжкою, яка не лише є джерелом знань, а й високої естетичної насолоди, книжкою, яка поєднує те, що ніколи не повинно йти врзніж: корисне з приємним (utile dulci).

Михайло ЗАРІЧНИЙ,
декан механіко-математичного
факультету,
Андрій СОДОМОРА,
професор кафедри
класичної філології
факультету іноземних мов

Коли про кристали говорять всі...

На кафедрі неорганічної хімії Львівського національного університету імені Івана Франка 18 травня 2013 року відбувся ІІ (підсумковий) очний етап четвертого обласного конкурсу “Кристали майбутнього”.

Конкурс започатковано 2010 року під назвою “Кристали навколо нас”. З того часу він став щорічним – “Кристали в техніці” (2011 р.), “Кристали і симетрія” (2012). Конкурс проходить під патронатом засновника Львівської кристалохімічної школи професора Євгена Гладішевського, а переможці отримують премії імені Євгена Гладішевського.

Метою заходу є популяризація хімічних знань серед учнів, розвиток їхніх інтелектуальних здібностей, науково-дослідницьких навиків, активізація пзнавальної діяльності, підтримка талановитих учнів та якісне оновлення змісту і методів поза-шкільної освіти.

Організаторами проведення цьогоорічного конкурсу “Кристали...” є Львівська обласна Мала академія наук та кафедра неорганічної хімії Львівського національного університету імені Івана Франка. До складу оргкомітету входять: Роман Гладішевський, член-кореспондент НАН України, професор, завідувач кафедри неорганічної хімії (голова оргкомітету), Ярослав Каличак, професор, декан хімічного факультету; Іванна Бордчук, директор КЗ ЛОР “Львівська обласна Мала академія наук учнівської молоді”; Марія Савчин, доцент, старший викладач Львівського обласного інституту післядипломної освіти; Галина Бакун, методист секції хімії КЗ ЛОР “Львівська обласна Мала академія наук учнівської молоді”.

На конкурс “Кристали майбутнього” подано 32 роботи учнів 8-11 класів шкіл, гімназій і ліцеїв Львова, Буська, Самбора, Сокаля, Стрия, Яворова, міст та сіл Буського, Жидачівського, Золочівського, Пустомитівського, Сокальського та Яворівського районів Львівської області.

На очному етапі учні представили стендові доповіді найрізноманітнішої тематики і навіть продемонстрували кристали “власного виробництва”. Це викликало неабиякий інтерес до дослідження умов росту і методів синтезу кристалів, адже школярі вбачають майбутнє у вивченні рідких і фотонних кристалів, новому матеріалі – германіні, надпровідниках.

Учнівські роботи оцінювало журі – працівники кафедри неорганічної хімії: Зіновія Шпирка, доцент; Ярослав Токайчук, старший науковий співробітник; Наталія Муць, асистент; Володимир Гвоздецький, аспірант; Олександр Сенчук, студент хімічного факультету.

Завідувач кафедри неорганічної хімії Роман Гладішевський відзначив працю вчителів та їхню підтримку конкурсантів. За активну участь у конкурсі “Кристали майбутнього” грамоти одержали вчителі хімії Савчинської ЗОШ Сокальського району Світлана Деленко, Солонківської ЗОШ Пустомитівського району Наталія Стрихарська, Сокальської МАН Ганна Філозоф, а за активну участь у всіх конкурсах “Кристали...” нагороджені вчителі хімії СЗШ №2 м. Стрия, керівник секції хімії філії МАН м. Стрия Галина Гриців та СШ №8, керівник хімічного гуртка КЗ ЦЮО м. Самбора Світлана Венгрин.

Як би важко не було журі вирішувати серед робіт найкращі, але все ж такі ім це вдалося. Переможцями конкурсу стали: **Сергій Голіборода**, учень 8 класу СЗШ імені Івана Франка смт. Івано-Франкове Яворівського району за роботу “Дослідження можливості вирощування монокристалів різних солей в одному температурному режимі” (І місце); **Мирослав Гаврилюк**, учень 8 класу НВК “Буська ЗОШ-гімназія імені Євгена Петрушевича при ЛНУ ім. Івана Франка” за роботу “Кристали кальцій оксалату в пагонах рослин родини комелінових (Commelinaceae)” (ІІ місце); **Наталія Макара**, учениця 11 класу ЛФМЛ-інтернату при ЛНУ ім. Івана Франка за роботу “Нові сполуки алюмінію” (ІІ місце); **Уляна Бей**, учениця 10 класу Солонківської ЗОШ Пустомитівського району за роботу “Алмаз – камінь вічності” (ІІІ місце); **Тарас Кравець**, учень 9 класу Савчинської ЗОШ Сокальського району за роботу “Світло й струм у кристали” (ІІІ місце); **Оксана Бріккер**, учениця 9 класу СЗШ №2 м. Стрия та Стрийського міського наукового товариства учнів за роботу “Квазікристали в майбутньому” (ІІІ місце).

Вітаємо переможців і бажаємо їм широко вірити в досягнення наукових цілей і бути переконаними, що саме вони творять нову сторінку в історії хімічної науки.

Наталія МУЦЬ,
асистент кафедри неорганічної хімії

Студентські олімпіади з теоретичної механіки

З 3 до 5 квітня 2013 року в Національному технічному університеті України "Київський політехнічний інститут" проходив II етап Всеукраїнської студентської олімпіади з технічної механіки, в якій взяли участь студенти II курсу механіко-математичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка Андрій Васишин, Василина Солтис і Наталя Штаюра. Львів представляли також команди НУ "Львівська політехніка" та Національного аграрного університету. Крім Львова, в олімпіаді взяли участь студенти вищих навчальних закладів Києва, Дніпропетровська, Мелітополя, Івано-Франківська, Полтави, Севастополя, Харкова й інших міст України. Разом майже 60 студентів.

У Києві нас привітно зустріли, провели екскурсії, зокрема корпусами університету й ознайомили з його історією. Ми приємно були вражені тим, що на кожному поверсі університетської бібліотеки університету багатьма тиснями рядами розміщено портрети видатних українських учених, письменників, поетів, художників, композиторів, артистів, істориків, громадсько-політичних діячів,

спортсменів та інших визначних людей України. Незабутнє враження справив на нас маятник Фуко висотою близько 20 м.

Наступного дня відбулася олімпіада, яка проходила в двох номінаціях – класичні та технічні університети. Упродовж трьох годин потрібно було розв'язати шість задач, з них по дві задачі зі статки, кінематики і динаміки. Студенти Львівського університету показали належний рівень підготовки. Наталя Штаюра виборола перше місце, Василина Солтис – четверте, Андрій Васишин – сьоме місце. За I місце у Всеукраїнській студентській олімпіаді Наталя Штаюра нагороджена дипломом I ступеня, Васишин Солтис та Андрієві Васишину вручили подяки. Приємно зазначити, що призіві місця у Всеукраїнській олімпіаді з теоретичної механіки наші студенти виборювали і в попередні роки.

Після олімпіади для всіх учасників організували цікаві екскурсії Києвом. Ми побували в Володимирському, Андріївському, Михайлівському золотоверхому соборах, ознайомилися з багатьма пам'ятками архітектури та іншими визначними місцями Києва. Це було

дуже цікаво. Радісні й щасливі, ми повернулися до рідного Львова. Однак відпочивати було ніколи. У полоні вражень, пов'язаних із Всеукраїнською олімпіадою, ми під керівництвом викладача Василя Онищука розпочали інтенсивну підготовку до Міжнародної олімпіади, що мала відбутися в м. Гомелі (Білорусія).

21 квітня для участі в Міжнародній олімпіаді виїхали до Білорусії за маршрутом Львів-Мінськ-Гомель. Білоруський державний університет транспорту гостинно зустрів учасників IX Міжнародної олімпіади студентів із теоретичної механіки. Олімпіада була добре організована. Тут на нас чекала напружена робота, радість пізнання, можливість спілкування зі студентами інших країн і важкі випробування своїх творчих сил.

У IX Міжнародній олімпіаді взяли участь 150 студентів із 12 університетів Білорусії, Іранського університету, Варшавського університету (Польща), Туркменістанського університету, 14 університетів Росії і чотирьох ВНЗ України – Азовського морського інституту, Дніпропетровського, Львівського та Харківського національних університетів.

Олімпіада проходила в два етапи. Спершу відбулися змагання з теоретичного курсу. Кожний учасник одержав вісім завдань: дві задачі зі статки, дві – з кінематики і чотири – з динаміки, на розв'язання яких було відведено чотири години. Задачі були складнішими порівняно зі Всеукраїнською олімпіадою.

Досить цікаво проходив другий етап, коли відбувся брейв-ринг. Кожна команда з трьох учасників упродовж 1 години розв'язувала 30 задач. Учасники олімпіади продемонстрували високий рівень знань. Тут панувала особлива атмосфера єднання студентів-учасників, захоплених механікою. Треба зазначити, що команда ЛНУ вперше представляла рідний університет на Міжнародній олімпіаді з механіки. Нелегко було нам вступити у змагання з командами-лідерами минулих років, які вже мали певний досвід боротьби.

Перше місце – індивідуальне й командне, зайняли студенти Московського фізико-технічного університету, у якому вивченню технічних дисциплін приділяється особлива увага. Серед класичних університетів команду Львівського націо-

нального університету імені Івана Франка нагородили Дипломом III ступеня.

Участь у Всеукраїнській і Міжнародній студентських олімпіадах з теоретичної механіки дозволила нам, студентам другого курсу, оцінити свої початкові знання з теоретичної механіки й набути певного досвіду виступу на олімпіадах такого високого рівня.

Висловлюємо щирі подяку нашому керівникові Василю Онищуку за підготовку, поради, турботу, підтримку і за те, що супроводжував нас під час Всеукраїнської та Міжнародної олімпіади до Києва та Гомеля.

Від імені нашої команди бажаємо всім студентам нашої альма-матер здоров'я, щастя, завзяття та наполегливості в навчанні, творчого пошуку та підкорення наукових вершин. Сподіваємось, що студенти нашого Університету надалі братимуть участь в олімпіадах і перематимуть. Хай щастить!

Наталя ШТАЮРА,
студентка II курсу механіко-математичного факультету

Познань – місто, у яке хочеться повернутися

Існують міста, які потрібно відвідати, міста, які важко оминути, і ті, в які неможливо не повернутися. В одне з таких міст ми повертаємось щороку – це Познань, саме там ось уже третій рік поспіль проходить практика наших студентів-філологів, кафедри українського прикладного мовознавства.

Тринадцять студентів: Олена Бурковська, Анна Смерека, Наталя Фарина, Ірина Семусь, Ірина Чорна, Марія Савчук, Галина Фітель, Наталя Філь, Ольга Сеньків, Катерина Скиба, Ірина Телюх, Тетяна Химич, Анна Садова під керівництвом доцента кафедри Ніни Станкевич упродовж двох тижнів у квітні цього року проходили практику в Познанському університеті імені Адама Міцкевича.

Львівських студентів зустріли директор Інституту російської філології професор Анджей Сітарський та завідувач Закладу українистики професор Тетяна Космеда, викладачі та студенти-україністи. Директор розповів про діяльність Інституту, поділився планами його розвитку, зокрема перспективою відкриття магістратури та створення спеціальності "Українсько-англійська філологія", а також побажав, щоб перебування в Познані було сонячним, плідним у навчанні, багатим на культурні знахідки, цікавим у спілкуванні з польськими студентами.

Передусім – активна практика. Студенти Львівського університету провели цикл занять з української мови для польських студентів, які навчаються на першому, другому й третьому курсах. Такі уроки дали користь для обох сторін: польські студенти мали нагоду послухати автентичних носіїв мови, а українські студенти – використати на практиці знання, які вони здобули на спецкурсах із лінгвокультурознавства, методику викладання української мови як іноземної. Тематика уроків була узгоджена з навчальними планами Закладу українистики й охоплювала різні сфери життя: соціально-побутову ("Послуги", "Пошта", "Транспорт", "Місто", "Відпочинок", "Екологічна експертиза сучасності"), історико-культурну ("Українське кобзарство", "Українське народне мистецтво", "Сучасне українське мистецтво"), офіційно-ділову ("Ділові папери"). До занять із польськими колегами студентки старанно готувалися ще вдома: під керівництвом старшого викладача кафедри Лесі Антонів проводили пробні заняття зі студентами-іноземцями, які приїжджали на навчальні практики до Франкового університету з Варшави, Вроцлава, Нового Саду, а також для тих, хто вивчає українську мову як іноземну у Львівському університеті, добирали цікаві методичні матеріали, відеоролики, аудіозаписи, ілюстрації, лінгвістичні ігри. Кожне заняття було по-своєму цікавим, відзначалося яскравими методичними знахідками. Навіть однакова тема була

репрезентована абсолютно по-іншому на різних курсах!

Ірина Чорна зосередила увагу на різноманітних побутових послугах, моделюючи навчальні ситуації, які перетворювалися в жваві діалоги, що допомагає в майбутньому студентам-полякам упевненіше спілкуватися в нашій країні. На занятті Анни Смереки з теми "Пошта" студенти малювали власні марки, пояснюючи символику на них. Поляки з цікавістю вчилися підписувати листівки з привітаннями до Великодніх свят, які приготувала для них Тетяна Химич. Мета такої роботи не лише розважальна – іноземці оволоділи

кві темою екології, і вони взяли активну участь в обговоренні сучасних проблем захисту довкілля, пропонували власні ідеї збереження природи та презентували всі можливі шляхи порятунку світу від глобального потепління.

Варто зауважити, що атмосфера на заняттях була дружньою і сприятливою для навчання. Студенти-поляки активно працювали на заняттях: слухали, говорили, писали, читали українською мовою, адже наші студенти-україністи прагнули охопити всі види мовленнєвої діяльності.

Велике пізнавальне значення для студентів-поляків мали заняття з культу-



мовленнєвими формулами українського етикету. Тож ці листівки обов'язково дійдуть до адресатів – колеги-україністів. Олена Бурковська в темі "Відпочинок" зуміла показати, наскільки він може бути різним. Студенти обговорили, який відпочинок є ідеальним, а також здійснили уявну подорож різними континентами, виконуючи конкурсне завдання, після чого переможець отримав солодкий подарунок зі Львова. Ірина Телюх пов'язала цю тему з традиціями нашого народу, показала, як відпочивають сучасні українці. Марія Савчук подала комунікативну тему "Транспорт" у новому, цікавому ракурсі, відійшовши від типових асоціацій щодо засобів пересування. Поляки збагатилися не лише новою лексикою, але й гарним настроєм. Польським студентам сподобалося відео "Сім чудес Львова", яке дала для аудіювання Анна Садова, а також зацікавила презентація теми "Місто", яку запропонувала Ірина Семусь. Повчальне слайд-шоу подала на занятті Ольга Сеньків, де показала різноманітні зразки документів, котрі можуть знадобитися польським студентам під час перебування в Україні. Наталя Фарина захопила поля-

рознавчих тем. Катерина Скиба, розповідаючи про українське кобзарство, уміло пов'язала цей вид питомо українського мистецтва із сучасністю. Особливу атмосферу створила цікава презентація, яка візуалізувала невідомі етнорелігійні українців, а також народна інструментальна музика. Під час заняття, яке проводила Наталя Філь на тему "Українське народне мистецтво", поляки працювали натхненно, виконували всі завдання та ставили запитання. Особливо цікавим для них виявився творчий проект: вони з дитячим захопленням малювали свої писанки, презентували їх та пояснювали значення кожного символу. Студенти багато дізналися про українську вишивку, мали змогу побачити різні види вишиванок за допомогою відео. Галина Фітель розповіла про сучасне українське мистецтво, українських митців і мисткинь, поринули у світ живопису та навіть уявили себе мистецтвознавцями, характеризуючи окремі художні полотна.

Важливо те, що студенти та викладачі докладно аналізували кожне заняття, відзначали позитивне й негативне, давали поради та пропозиції. В обговоренні

брали участь викладачі-україністи Закладу українистики: Анна Хранюк, Річард Купідур, Лукаш Малецкий, Марта Абузарова. Усе це – цінний досвід для професійного зростання українських студентів.

Сприяло збагаченню знань і відвідування українськими студентами занять із польської мови, спеціально розроблених для них. Ці заняття допомогли українцям у методиці викладання рідної мови, тому що вони відчували себе на місці іноземних студентів, мали змогу зрозуміти, як побудована фонетична система польської мови, на що потрібно звертати увагу у викладанні української мови польській аудиторії. Викладачі розповіли про особливості граматики польської мови, подали важливі комунікативні вислови.

Упродовж цієї практики студенти не лише зросли науково й методично, а й розширили знання з польської мови і культури, узяли участь у спільному проєкті створення путівника українською мовою "Мандруємо Познанню".

Українські студенти мали зустріч із представником уряду Великопольського воєводства Ігорем Ксенічем, який розповів їм про історію та розвиток краю, зв'язки з Україною, а також із Почесним консулом України у Познані Вітольдом Горовським, який зацікавив студентів перспективними ідеями розвитку дружніх відносин між нашими країнами, ознайомив із програмою майбутнього мистецького фестивалю "Українська весна", зінвався у любові до міста Львова.

Надзвичайно цікавою була культурна програма. 10 квітня в Інституті святкували День молодого науковця, під час якого наші студенти ознайомилися з науковими осередками Познані. Також у цей день українська молодь побачила, як організована польська самодіяльність студентів. У Познані наші студенти оглядали виставу "Алилу любові" аматорського театру "Sutnik". Особливістю цього театру є його склад – студенти й випускники Університету імені Адама Міцкевича. Актори створили невимушену й камерну атмосферу. Звучали класичні вірші та пісні про кохання. Було приємно слухати гарне виконання, спостерігати за акторською грою польських студентів. І коли всі ніби зрозуміли концепцію вистави, відбулося несподіване... На сцену вибіг сучасний персонаж – репер і почав доводити, що кохання завжди актуальне і не важливо, в якій формі співати про нього. Тому в другій дії на сцені організували талант-шоу, під час якого виконували сучасні пісні про кохання. Цікаво, що глядачі могли голосувати за тих, кого вподобали собі, льодяниками у формі сердечок, які завбачливо роздали їм. Актори вдало поєднали іронію над сучасним суспільством, його модні тенденції, віяння і вічні цінності, зокрема такі, як кохання.

Окрім огляду старовинних залів Голлового корпусу Університету, прогулянок-екскурсій по містом, відвідування музеїв, виставок, студенти мали змогу побувати в концертній залі Музичної академії імені Яна Ігнація Падеревського й послухати сучасну музику молодих польських композиторів, взяти участь у нічній екскурсії архітектурно-мистецьким комплексом Замок. У неділю студенти відвідали Великий театр імені Станіслава Монюшка, де переглянули оперу Жульє Массне "Вертер". Атмосфера величної будівлі опери, сцена, декорації, костюми і, звісно ж, майстерна гра та витончений спів акторів захопили глядачів. А ще позитивним моментом для студентів з України стали субтитри польською мовою під час опери, які створили ще одну підставу вивчати іноземну мову без посередництва. Це був своєрідний спосіб презентації, коли бачимо дії на сцені, читаємо чужою мовою і так розуміємо зміст написаного.

Познанські вихідні принесли багато несподіваних вражень. Українські студенти побували в місті Ігезно, яке було першою столицею польської держави, де вдалося почерпнути багато інформації з історії Польщі. Зокрема дізналися про те, що в цьому місті відбувалися коронації польських королів. У Ігезно жив святий Войцех (Адальберт) – єпископ, місіонер і мученик, який є покровителем міста. Прекрасною архітектурною пам'яткою в місті є кафедральний собор – один із найцінніших здобутків європейської культури. Там міститься барокова реліквія – саркофаг святого Войцеха, а також знамениті бронзові "Гнезненські двері", на яких зображено сцени з його життя, визначна пам'ятка романського художнього карбування.

Як би студенти не сумували за Батьківщиною, усе ж прощатися з Познанню не хотілося. Вони гуляли містом, рхували разом з познанськими дітьми удари козликів на ратуші, котрі є символом міста, спілкувалися з польськими студентами, які стали їм друзями. Кінець перебування в цьому прекрасному місті був яскравим і незабутнім! Останній вечір студенти провели в дружній атмосфері, співаючи українські народні пісні та обмінюючись контактами з польськими друзями.

Така навчально-методична практика для українців – унікальна можливість ознайомитися із життям іншої країни, зауважити подібне та відмінне в навчальній діяльності обох університетів, спілкуватися з польськими студентами та викладачами і найголовніше – використати знання, набуті в рідному університеті, поділитися досвідом та дізнатися багато нового для професійного зростання, а для п'ятикурсників – задля подальшої, уже викладацької праці.

Олена БУРКОВСЬКА,
студентка V курсу
філологічного факультету